

1997

GAER

22

Dansk Mongolsk Selskab

Nr. 22 - 8. årgang
Juni 1997

Dansk Mongolsk Selskab's
medlemsblad er tidsskriftet GER.

Redaktion: Rolf GilBERG (ansvars-
havende), Bulgan Njama, Gudrun
Lefmann, Jan Koed og Bent Gyn-
ther. Artiklernes synspunkter re-
præsenterer den enkelte forfatters
holdninger og deles nødvendigvis
ikke af redaktionen. Indlæg uden
forfatterangivelse er produceret af
redaktionen.

GER(23) udkommer
november 1997

Dansk Mongolsk Selskabs
bestyrelse består af:

Klaus Ferdinand, Rolf Gilberg
(formand), Bent Gynther, Søren
Haslund-Christensen, Jan Koed
(kasserer), Gudrun Lefmann (se-
kretær), Bulgan Njama, Leif
Petersen.

Selskabets adresser:

Formanden: Rolf Gilberg, Etno-
grafisk Samling, Nationalmuseet,
Frederiksholms Kanal 12, 1220
København K.

Telf: 3347 3207; fax: 3347 3320.

Sekretæren: Gudrun Lefmann,
Thurøvej 3, 2000 Frederiksberg.
Telf: 3187 9003

Kassereren: Medlemskab, adresse-
ændringer og kontingent:

Jan Koed, Carl Bernhardsvej 15
sttv, 1817 Frederiksberg C.

Telf: 3122 3729

Postgiro: 784-1582

Medlemskontingent:
100 kroner pr. kalenderår.

Dansk Mongolsk Selskabs
formål er:

(a) at fremme og udbrede
kendskabet i Danmark til mongo-
lerne og deres kultur, især i mon-
golernes kerneområde i Mongoliet,
Kina og Rusland.

(b) at udgive skrifter om mon-
golerne.

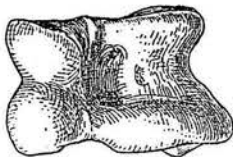
(c) at være samlingsorgan for
personer, der interesserer sig for
mongoler og deres forhold.

(d) at fremme og udvikle for-
bindelserne mellem befolkningen i
Danmark og mongolerne.

(e) at støtte kulturelt arbejde
blandt mongoler og skabe forbin-
delse mellem videnskabelige, kul-
turelle, faglige og folkelige organi-
sationer i de respektive lande.

Forsiden

Forsidebillede fra et klasserum i
en mongolsk skole var på forsiden
af tidsskriftet Folkeskolen, nr
14/15:4-8 i 1997. Den tilhørende
artikel bringes i dette nummer af
Ger med tilladelse fra både Folke-
skolens redaktion og forfatteren.

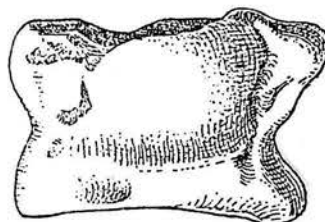
ISSN Nr: 0905-9504

Litteratur tillæg 12

Møller, Lars [1997]: Skolerevolu-
tion i Mongoliet. *Folkeskolen*,
1997(14/15):4-8 (København).

Stensig, Charlotte Halved [1996]:
**Blandt Mongoliets nomader. Op-
levelser og tanker fra to facine-
rende rejser - og møde med for-
svundne slægtninge.** Asmuldklo-
ster Landbrugsskoles Årsskrift
1996:35-42 (*).

Wørmer, Stig [1997]: **Hyrdelan-
det midt i Asien.** *Berlingske Ti-
dende*, 4. sek, pp:12-14, lørdag,
1. marts (København).

Tibet uge

I samarbejde med Committee for
World Peace og Det Tibetanske
Samfund i Danmark arrangerer Et-
nografisk Samling på Nationalmu-
seet en Tibet uge, 2. - 7. septem-
ber 1997. Tibetanske munke fra
Nepal vil komme til Danmark og
på Nationalmuseet skabe en
sandmaleri af en mandala. 3. sep-
tember vil der blive holdt et fore-
drag på museet om Cham-dans.
Lørdag 6. september vil der blive
afholdt en Cham-dans forestilling
i Cirkusbygningen.

Samarbejde mellem Dansk Mongolsk Selskab og Mongolsk Dansk Selskab

Under besøget i april 1997 af vores samarbejdspartner med gadebørnsprojektet havde forkvinden for Mongolsk Dansk Selskab mulighed for en samtale med formanden for Dansk Mongolsk Selskab omkring et tættere samarbejde. Her er et uddrag fra mødet:

Tungalag: Mongolsk Dansk Selskab er blevet mere populært på det seneste. Vi har nu 130 medlemmer i Ulaanbaatar alene og omkring 90 medlemmer ude i landet. Danida-programmerne har været med til at sætte mere fokus på Danmark, og vi rejser nu og da ud i landet og fortæller om Danmark. Der er en stigende interesse blandt nomaderne for at blive medlem. De er nysgerrige og vil gerne vide mere om Danmark. Der har i den seneste tid været 2-3 artikler i mongolske aviser om Danmark.

Der er ideer fremme om at lave et samlingssted i Ulaanbaatar, hvor medlemmerne uformelt kunne mødes over en kop kaffe eller te med danske småkager eller en dansk øl. Det vil være godt, hvis vi kunne indrette lokale med noget dansk. For eksempel plakater på væggene med motiver fra Danmark. Måske danske lamper. Måske have nogle danske ugeblade liggende. Gerne også andet mere lødigt materiale om Danmark. Det ville også være godt at have en eller flere videoer om Danmark eller et par danske spillefilm for at vise medlemmerne om livets gang i Danmark. Man kunne sælge danske postkort, frimærker, plakater og andre ikke for dyre småting fra Danmark.

Vi vil være glade, om Dansk Mongolsk Selskab kunne hjælpe os med at få fat i danske ting.

Det er sådan, at vi ikke, ligesom Dansk Mongolsk Selskab gør, kan opkræve kontingent. Der er ikke lige nu traditioner for det. Derfor må vi finde på forskellige aktiviteter for at skaffe penge til selskabets virke.

Vi kunne tænke os at udgive et medlemsblad, som kunne fortælle om Danmark. Et af vore problemer er at få et sted at trykke og så papir.

Vi vil også gerne i kontakt med danskere som vil være interesserede i at skrive breve på engelsk med mongoler. En slags pen-klub. På den måde kan begge parter lære om den anden. Måske kan mongoler på den måde lære mere om, hvad danskerne gør i deres fritid og i det hele taget få oplysninger om, hvordan det er at leve i Danmark.

Direktøren for Nationalmuseet for Mongoliets Historie, dr. Idshinnorov vil gerne forske i de danskere, som levede i Mongoliet i første halvdel af det 20. århundrede. Han tænker ikke kun på gruppen med forsøgsgården, men også på andre danskere, som for eksempel arbejdede inden for telegrafsystemet eller som var handelsmænd.

Rolf: Det lyder spændende. Der er allerede mange oplysninger om disse danskere på dansk. Vi kan nok finde en måde at få det oversat på. Der må jo også være oplysninger i Mongoliet, som man i Danmark gerne vil have om disse danskere. Så et samarbejde her kan kun være til alles fordel.

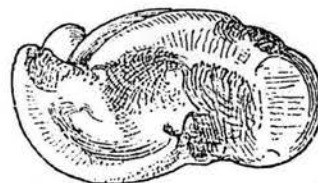
Ideen med en pen-klub lyder fint. Forslaget vil blive omtalt i Ger. Medlemmer, som er interesserede kan skrive til Ger, som vil sørge for, at der kommer kontakt.

Med hensyn til et medlemsblad kan vi måske finde en ordning med at Mongolsk Dansk Selskab får lov til at låne den kopimaskine, som Gadebørnsprojektet vil anskaffe. Dansk Mongolsk Selskab kunne så give en bunke papir i starten, så der kunne komme et blad ud. Vi vil også hjælpe jer med oplysninger om Danmark. Til gengæld vil Dansk Mongolsk Selskab altid gerne have artikler om, hvad der sker i Mongoliet til Ger.

Det er ikke sikkert, at alt kan realiseres straks. Men det er godt på længere sigt at have et mål for vort samarbejde. Vi må heller ikke glemme, at vi allerede samarbejder om gadebørnsprojektet i Ulaanbaatar. Jeg er glad for, at I er gået så stærkt ind i projektet.

Tungalag: Måske er der endnu et punkt, hvor vi en gang i fremtiden kunne have et samarbejde. Jeg tænker på, at de 2 selskaber kunne lade medlemmer besøge hinandens lande.

Det mongolske parlament har dannet en venskabsgruppe med dansk-mongolske relationer. Igenem denne gruppe kan vi være med til at højne viden om Danmark i Mongoliet. Som NGO er vi jo tættere på folk. Vi kan være til stor nytte med at sprede oplysninger og på den måde at skabe en bedre forståelse for Danmark i den mongolske befolkning. ☺

Dansk-mongolsk samarbejde

De mongolske lærere plejer at gøre, hvad der bliver sagt – og lære børnene at gøre det samme. Nu skal de undervise i demokrati og overlevelse i en rå markedsøkonomi

Det er bidende koldt udenfor, termometeret viser minus 25 grader. Men drengen er i korte gymnastikbukser, da han banker på skolelederens dør.

Det er varmt indendørs, alt for varmt. I klasselokalerne må lærerne åbne vinduerne for at komme ned på en passende temperatur.

Skole 30 i Ulaanbaator er heldigt stillet. Mange andre skoler må lukke i den værste kulde – og lade elever og lærere fryse resten af tiden.

Drengen i de korte bukser holder en plastikbakke frem i højre hånd og beder om tavlekridt. Uanfægtet af sekretæren ved siden af rejser skolelederen sig fra sit én kvadratmeter store skrivebord og trækker en skuffe ud med kridt. De to småsnakker utvungent sammen, alt

●
Skolen gav børnene de grundlæggende kundskaber, men kapitalisme og demokrati stiller også andre krav
●

I dag deltager de fleste af børnene aktivt i undervisningen. De blander sig og stiller spørgsmål, fortæller skolelederen T. Tomortogoo. Lærere og ledere kaldes ved efternavn og fornavnets første bogstav.

– Allerede efter det første år kunne vi se fremskridtene i forsøgsklassen: Eleverne talte mere frit, de tænkte mere frit

ne de grundlæggende færdigheder, og resten kunne de lære af deres forældre, fortæller T. Tomortogoo.

– Men kapitalisme og demokrati stiller også andre krav til de unge. Nu må vi give børnene mere praktisk brugbar viden og færdigheder (life skills – *Redaktionen*), for at de skal kunne forsørge deres familie, forklarer hun om baggrunden for det mongolske skoleudviklingsprojekt, det største projekt, Danmarks Lærershøjskole nogensinde har været involveret i.

Den nye mongolske regering formulerede allerede kort efter sin tiltræden behovet for en skolereform med støtte udefra. At Danmarks Lærershøjskole blev involveret, skyldes mere et sammenfald af omstændigheder – herunder Folketingets beslutning om at yde over-

Skolerevolution

imens drengen uden hæmninger sluger skolelederens gæster med øjnene. Han ser fræk ud, og han ved det.

Sådan har det ikke altid været.

Skolen i Mongoliet er i krise – eksistentielt såvel som økonomisk. Det har den været siden 1990, da landet med et slag indførte markedsøkonomi og demokrati – efter 70 år som socialistisk sosialstat under Sovjetunionen.

Der er imidlertid sket meget på Skole 30, siden den i 1993 kom med i det første pilotprojekt for skoleudvikling i Mongoliet – med bistand fra Danmarks Lærershøjskole. For få år siden var det utænkeligt, at børnene talte med læreren, endssige skolelederen, som en ligeværdig. Læreren holdt sine 40 elever i en ubrydelig ro, der kun gav dem lov til at sige noget, når de blev spurgt.

og udtrykte deres egne ideer, siger hun.

– Når vi arbejdede med et emne i klassen, viste de sig også dygtigere til selv at søge viden uden for skolen – fra aviser, tv, bøger, venner og forældre. Børnene er meget hurtige til at lære at undersøge og drage konklusioner. De er hurtige til at fange gruppearbejdet og kommunikere resultaterne ud. Men det kræver, at lærerne udvikler sig. Det sværeste er at ændre *deres* psykologi, siger hun.

Som i de øvrige østbloklønde er de politiske og økonomiske forandringer i Mongoliet sket meget hurtigere, end skolen og civilsamfundet i øvrigt kan følge med til.

– Tidligere var alt gratis i Mongoliet, og de unge behøvede ikke at bekymre sig om deres fremtid. Skolen gav børne-

gangsbiand til det centralasiatiske land – end et bevidst tilvalg fra den mongolske regerings side.

– Der er ikke tale om, at vi skal eksportere den danske skolemodel til Mongoliet. Vi skal heller ikke lære dem at læse og skrive, det er de gode nok til i forvejen, siger Karin Vilien, der sammen med Ester Lunddal er Danmarks Lærershøjskoles konsulenter på projektet.

De har bedt om vores hjælp, primært fordi de trænger til at få hele systemet moderniseret – fra indlæring, metoder, bøger og materialer, læseplaner, karakterer og eksamener til skoleledelse, efteruddannelse og organisation – så det svarer til en anden samfundsform, siger Karin Vilien.

– Et markedsstyret og demokratisk samfund har brug for mennesker, der

For få år siden holdt læreren sine 40 elever i ubrydelig ro. I dag blander de sig og stiller spørgsmål.

i Mongoliet

● Af Lars Møller

kan beslutte, tage initiativer, sortere oplysninger, være kritiske, kunne lytte og samarbejde. Det lærer man ikke som voksen. Det læres blandt andet gennem den måde, skolens indlæring er indrettet på, og det har tvunget mongolerne til at arbejde med værdier, der bygger på respekt for børnene som aktive subjekter og ikke objekter for indlæring, forklarer Karin Vilien.

– I Danmark er det en gammel, grundlæggende idé, at hvis der skal være frihed for børnene, skal der også være frihed for læreren. Men det er en utrolig omvæltning i det mongolske skolevæsen, hvor undervisningen helt ned til hver enkelt time er planlagt fra centralt hold, siger hun.

Samtidig er det mongolske skolebureaukrati splittet op i enheder, der arbej-

der isoleret fra hverandre. Eksempelvis blev læseplaner før udviklet uafhængigt af arbejdet med undervisningsmetoder og -materialer.

– Regeringen ønskede i stedet at arbejde med et helhedssyn på skoleudvikling, som inddrager alle områderne. Og det har vi erfaring med på Danmarks Lærerhøjskole, siger Karin Vilien.

Den mongolske skoleudvikling ledes af Det Nationale Institut for Pædagogiske Studier i hovedstaden Ulaanbaator.

●
Eleverne er hurtige til at fange gruppearbejdet og kommunikere resultater ud. Det sværeste er at ændre lærernes psykologi
●

Herfra arbejder en række grupper på hver ti konsulenter med at formidle den nye tilgang – via de lokale undervisningscentre – til den enkelte lærer. Også udviklingen af læreruddannelsen og ministeriets udvikling af læseplaner forsøges koordineret herfra.

Efter flere folkelige demonstrationer blev det mongolske demokrati indført oppefra – nærmest per dekret. Men det er svært for skolesystemets bureaukrater og konsulenter at slippe fri af den centralistiske tradition.

– Selv de mest progressive af konsulenterne fanger pludselig sig selv i at beordre de lokale amtskonsulenter til at formidle de nye demokratiske ideer videre til lærerne. Men man kan ikke beordre metodefrihed og dialog, fortæller Ester Lunddal, der har været med i projektet siden begyndelsen i 1992.

– Både de centrale og de lokale kon- ▶▶

sulenter skal aflære sig den kontrollantrolle, de blev ansat i. I stedet skal de lære at lytte og udvikle, og det er jo akkurat det samme, som læreren skal lære at gøre i forhold til børnene, siger hun.

Den mongolske regering havde oprindeligt regnet med, at skolereformerne kunne gennemføres i løbet af fem år – sideløbende med, at det gamle mongolske skriftsprog, der har været glemt i 70 år, skulle introduceres fra første klasse.

Regeringen havde imidlertid ikke taget højde for, at ingen af lærerne kunne skrive de gamle tegn, endstige undervise i dem – på samme måde som lærerne over en nat ikke kunne afskrive sig den

gamle undervisningsform. Specielt ikke i en økonomisk krisesituation, hvor regeringen samtidig skar ned på skolernes budgetter i en sådan grad, at skolerne nu mangler både lærere og bøger og på landet også el og varme.

– Det gør det svært at motivere lærerne til en ekstra indsats, siger D Dashkhuu.

Foreløbig er det endt med, at indførelsen af det nye skriftsprog er sat i bero – og at den danske støtte til skoleudviklingen er blevet strakt til 1998, hvor det er endeligt slut med Danidas overgangsbi-stand til landet.

– Skolerne består, når den danske bi-

stand slutter, så skoleudviklingen fortsætter. Vi har sat noget i gang, der vil sprede sig videre gennem hele systemet, siger D Dashkhuu.

På Skole 30 i Ulaanbaator har foreløbig halvdelen af grundskolens lærere optaget de nye undervisningsmetoder, ligesom tre fag i mellemskolen (6.-10. klasse) arbejder med de nye metoder.

– De danske konsulenter har lagt vægt på bæredygtigheden i projektet. Så nu kan vi forhåbentlig finde andre ressourcer til selv at fortsætte, siger skolens leder T. Tomortogoo.

Lars Møller er freelancejournalist.

Respekt for læreren

Skolerevolutionen er en enorm udfordring for læreren. Siden lamaernes tid – før den kommunistiske revolution i 1924 – har læreren været en ophøjet person. Og han er stadig den person, som den enkelte mongol respekterer højest – efter sin egen far og mor.

En mongolsk lærer kan opretholde den strengeste disciplin – uden at hæve

En mongolsk lærer skælder ikke ud, det er unødvendigt

stemmen eller løfte en pegefinger – med 40 elever i klassen.

– Der er tre ting, der har slået mig, når jeg kommer ind i et mongolsk klasselokale: Det er roen, skønheden og det høje færdighedsniveau, siger Ester Lunddal fra Danmarks Lærerhøjskole.

En mongolsk lærer skælder ikke ud;

Folkeskolen set fra 10.000 meters højde

Der er tid til at tænke efter, når man som Karin Vilien og Ester Lunddal sidder i flyet for 12. gang på vej hjem til Danmark fra Ulaanbaator.

– Det er blevet klart for mig, hvor megen respekt der er om børn i Danmark, og hvor vigtig respekten for barnet som individ er. Vi ser et barn som et ligeværdigt væsen med ret til at have meninger, og det skal vi holde fast i, siger hun.

Problemet for folkeskolen er at forvalte den respekt – uden at lade en del af børnene i stikken. I Mongoliet er de meget gode til det kollektive og den fælles ansvarlighed. I Danmark er der en oplagt fare for, at vægten på individualismen øger børnenes manglende tilhørsforhold, og det kan ende i ensomhed og udstødning, mener hun.

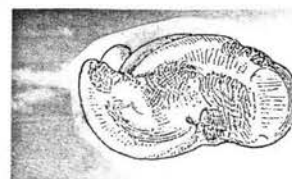
– Vi arbejder nu med undervisningsdifferentiering, men vi må ikke undervurdere behovet for rammer

og tilrettelæggelse af indholdet, advarer Karin Vilien.

I Mongoliet når mange børn et højt færdighedsniveau gennem terperi, lektioner og et ønske om at blive god til det, der forventes af dem.

– I Danmark kan vi let komme til at undervurdere behovet for faglig fordybelse og det at øve sig, siger Ester Lunddal.

– I den projektorienterede undervisning lægger vi vægt på, at børnene skal

lære at lære i den kaotiske proces, som projektarbejdet er. Børnene skal selv efterspørge viden og færdigheder, siger hun.

– Læreren skal bruge sin faglighed til at give børnene mulighed for at sætte sig læringsmål, som de kan nå gennem både fordybelse og øvelse. Men det kræver, at den danske lærer er parat til at lade børnene øve sig. Ellers lærer de ingenting, siger Ester Lunddal og tilføjer:

– Der er ingen grund til, at danske børn ikke skal være lige så gode til at læse og skrive som børn i andre lande. *lm*

●
I Danmark ser vi et barn som et ligeværdigt væsen med ret til meninger. Problemet er at forvalte respekten uden at lade en del af børnene i stikken
●

Foto: Lars Møller

det er ikke alene pinligt, det er også nyttesløst. I stedet mestrer han den positive feedback.

– Systemet fungerer gennem belønning. Og det handler ikke kun om præmier og de karakterer, som deles ud hver eftermiddag. Det handler også om mindre signaler som varmen i lærerens blik, fortsætter hun.

– Lærerne laver selv en række undervisningsmaterialer – plancher, billeder, samlinger. Og de ordner dem og pynter dem med en omhyggelighed og skønhed, der kun kan stamme fra engagement. Den indstilling til at gøre arbejdet ordentligt giver de videre til børnene, forklarer Ester Lunddal.

– Det er selvfølgelig en styrke, at faget

og skolen som sådan er bredt respekteret, at det tillægges værdi at være dygtig i skolen. Samtidig er det en svaghed, hvis læreren tror, at han ved alting, siger Karin Vilien.

– Men når nye bøger, musik og informationer kommer farende ind i landet, vil læreren under alle omstændigheder tabe sin autoritet. Derfor er det godt, at mongolerne går i gang med at finde noget, der kan træde i stedet for den traditionelle autoritet. Mange lærere er klar over problemet; de bombarderes af de samme informationer, påpeger hun.

Der er imidlertid et lag af ældre lærere, der er svære at flytte.

Selvfølgelig tager det tid. Det gør det også i Danmark.

Eller som projektets sekretær, D Dashkhuu, fra Det Nationale Institut optimistisk siger det:

– I mange år frem vil lærerens ord fortsat være lov i klassen. På den anden side tørster lærerne ude i landet efter ny viden og er derfor meget åbne over for projektets ideer. *lm*

Siden lamaernes tid har læreren været mongolernes mest respekterede samfundsborgere, men de gamle socialistiske malerier af den ophøjede lærer er efterhånden pillet ned de fleste steder.

Lærerhøjskolen har succes i Gobi-ørkenen

Lokalskoleprojektet begyndte med 16 pilotskoler i april 1995. Året efter havde ideen spredt sig til mere end 100 skoler ud over hele landet.

– Lokalskoleprojektet er nok den største succes blandt programmets 12 delprojekter, fortæller Johnny Baltzeren, der leder det internationale projektsekretariat på Danmarks Lærerhøjskole. Som programkoordinator har han siden 1992 holdt snor i de næsten 40 millioner kroner, det dansk-mongolske skoleudviklingsprojekt har kostet.

– Pilotskolerne har fungeret som en voldsom katalysator. De har ramt ind i et stort behov for at få børnene tættere på familien.

Tidligere blev børnene fra landet sendt på kostskoler og kom i bedste fald hjem et par gange om året, fortæller han.

Det vidtstrakte Mongoliet er 33 gange så stort som Danmark – med en befolkning på kun 2,5 millioner. De store af-

stande er oplagt en vigtig årsag til opslutningen bag de nye lokalskoler – selv om de kan ligge nogle timers ridt fra hjemmet.

En anden vigtig årsag er den idémæssige tæthed på forældrene. Undervisningen afspejler i højere grad end tid-

Nye små lokalskoler har bredt sig som en steppebrand langt ud i den isolerede Gobi-ørken

ligere de lokale samfunds livsbetingelser og ønsker til skolen. Som »community based schools« får de små skoler megen støtte fra lokalsamfundene, der også bruger skolerne som en slags forsamlingshuse, fortæller Johnny Baltzeren.

Ved siden af det store skoleprojekt har Danida støttet produktionen af nye skolebøger med seks millioner kroner. En kombination af nye skolebøger, specialundervisning og ikke-boglig undervisning i lokalskolerne har desuden været med til at sætte en stopper for det store frafald af elever. Efter omvæltninger i 1990 nåede frafaldet op på 23-24 procent.

– Flere steder har de små lokalskoler betydet, at frafald i grundskolens første fire-fem år stort set ikke eksisterer mere, siger Johnny Baltzeren.

Men det er svært at følge de lokale succeser op med efteruddannelse af lærerne. I de tyndtbe-

kede områder ligger skolerne ofte dagsrejser fra amts-konsulenternes kontorer, der igen ligger isoleret og ofte hundredvis, måske tusindvis, kilometer fra skoleudviklingskonsulenterne i hovedstaden Ulaanbaator.

lm

Dansk støtte til reform af grundskolen i Mongoliet

Denne artikel er baseret på mit indlæg på mødet i Dansk Mongolsk Selskab i december 1996. Den er ikke en ordret gengivelse af, hvad jeg sagde, men trækker nogle af hovedlinierne op.

DLH = Danmarks Lærerhøjskole
NGO = Non-Governmental Organisation, dvs. en privat interesseorganisation

Dansk støtte til Mongoliet ydes gennem Udenrigsministeriets afdeling for bistand til udviklingslandene, Danida. Om Mongoliet i formel forstand er et udviklingsland kan diskuteres; men uanset hvordan man ønsker at fortolke dette (unægtelig noget uklare begreb), så er det en realitet, at Mongoliet i dag på mange måder ligner de traditionelle udviklingslande.

Mongoliet er i disse år præget af en økonomisk polarisering, som har haft nogle alvorlige sociale konsekvenser, tydeligst i Ulaanbaatar. Der er ikke i sig selv noget galt i en fri markedsøkonomisk udviklingsstrategi som den, Mongoliet satser på. Men når den begynder at få en påfaldende social slagside, er der grund til bekymring. Det store antal gadebørn i Ulaanbaatar er nok det mest synlige tegn på denne skæve udvikling. Frafaldet i skolerne, som flere steder har været alarmerende højt, er et andet. Arbejdsløshed og underbeskæftigelse et tredje.

Det er ikke min hensigt at kaste mig ud i en politisk og økonomisk diskussion af, om tiden før eller efter 1990/1991 var bedst. Men man kan ikke beskæftige sig seriøst med skoleuddannelse i Mongoliet uden at inddrage de seneste års drastiske politiske, øko-

nomiske og sociale ændringer, hvadenten de er positive eller negative.

I lyset af den helt nye situation, som Mongoliet befandt sig i ved det bratte ophør af sovjetisk økonomisk subsidiering, blev der i oktober 1991 afholdt en donor-konference i Ulaanbaatar. Et af resultaterne var, at Danmark gav tilsgavn om overgangsbistand i en periode på et par år. Overgangsbistand er tidsbegrænset og er, som betegnelsen antyder, beregnet på at hjælpe et land med at gennemføre overgangen fra én tilstand til en anden.

Det kom ret hurtigt til at stå klart, at begrænsningen af den danske støtte til et par år var helt utilstrækkelig. I 1994 blev den forlænget med yderligere tre år. Den seneste beslutning, truffet i efteråret 1996, er, at støtten skal være afsluttet inden udgangen af 1998.

Reform af grundskoleuddannelsen var fra begyndelsen en klar og indlysende prioritet hos den mongolske regering, og man bad hurtigt efter konferencen i 1991 om dansk støtte til sætte reformarbejdet igang.

Jeg besøgte selv Mongoliet første gang i marts 1992. Formålet var sammen med det mongolske undervisningsministerium at finde frem til de områder inden for uddannelsessektoren, som den forholdsvis begrænsede danske bistand skulle rette sig mod. Jeg blev modtaget af viceminister Enkhtuvshin, der på forhånd sammen med sine embedsmænd havde udarbejdet en liste over de områder, som man mente skulle prioriteres i forbindelse med den kommende danske bistand. Der var fem hovedområder på listen:

- (1) udvikling af nye fagplaner (curriculum),
- (2) efteruddannelse af lærere,
- (3) støtte til decentralisering af skolevæsenet (med særlig vægt på kommune/aimag-centrenes pædagogiske og administrative roller),
- (4) udvikling af nye skolebøger og
- (5) kontakt til professionelle udenlandske (vestlige) fagfolk og institutioner. Der var med det samme enighed om, at alle 5 områder skulle indgå i Danida's støtte.

Arbejdet startede i august 1992 efter underskrivelsen af regeringsaftalen, som er grundlaget for Danida's støtte til skolereformen. Forinden havde jeg kontaktet Danmarks Lærerhøjskole (DLH) og spurgt, om de ville (og turde) påtage sig opgaven som faglig rådgiver for reformprocessen i overensstemmelse med de fem prioriterede områder.

DLH er en faglig pædagogisk institution, der beskæftiger sig med danske skoleforhold, især efteruddannelse af lærere. Det rejste naturligvis straks spørgsmålet, om en så udpræget dansk institution ville kunne hjælpe Mongoliet.

Det logiske svar ville have været et klart, nej, hvis der havde været tale om ukritisk overførsel af dansk pædagogisk metodik, tænkning og teknologi. Det var selvfølgelig heller ikke det, der var hensigten. Tværtimod. Opgaven gik ud på, at DLH og de tilsvarende mongolske institutioner skulle indgå som ligeværdige partnere i et nært fagligt samarbejde.

DLH skulle med andre ord hjælpe mongolerne med at udforme og igangsætte en nationalt defineret reformproces og ikke ukritisk pådutte dem dansk tænkning. Men det er indlysende, at DLH

skulle tilføje reformprocessen det bedste af de faglige principper, som dansk pædagogik står for - og som i bund og grund er universelle. Elev- eller barncentreret, aktiverende undervisning er et eksempel i denne henseende.

Al god udviklingsbistand må nødvendigvis tage udgangspunkt i landets egen situation. Det gælder naturligvis også uddannelsessektoren. Men det er tit lettere sagt end gjort.

I forhold til mange udviklingslande, havde Mongoliet dog fra starten den store fordel, at skolesystemet rådede over veluddannede lærere og andet pædagogisk og administrativt personale, og at skolesystemets struktur var intakt og stadig fungerede.

Danida støtter uddannelse i Mongoliet på flere måder. Den direkte, bilaterale bistand, som denne artikel handler om, og som jeg talte om på mødet i Dansk Mongolsk Selskab, er den mest omfattende med et budget for den samlede periode, 1992 - 1998, på godt 38.000.000 kroner. Danida har desuden finansieret 2 leverancer af papir til trykning af skolebøger, i alt godt 450 tons.

Mere indirekte, multilateralt, støtter Danida et projekt under Unesco, der i første fase retter sig mod kvinder i nogle udvalgte Gobi-områder. Unesco og det mongolske undervisningsministerium har planer om at udvide projektet, hvis der kan skaffes finansielt og personalemæssigt grundlag for det.

Det skal også nævnes, at Danida sidst i 1996 godkendte en såkaldt NGO-bevilling til et projekt for gadebørn i Ulaanbaatar med Dansk Mongolsk Selskab som den danske ansvarlige partner. Det er ikke i sig selv et undervisningsprojekt, men har dog tætte relationer til skolen - og dennes forpligtelse til at undervise alle børn.

I august 1992 var Mongoliets administrative skolesystem som nævnt stort set intakt. Det er det i princippet stadig; men der har siden dengang været stigende vanskeligheder, især med at opretholde kommunikationen til de mere isolerede aimags.

Ophøret af den sovejettske subsidiering medførte desuden akutte finansielle vanskeligheder

med at opretholde et funktionsdygtigt skolevæsen. Der var for eksempel ikke længere råd til trykning af skolebøger i bare tilnærmelsesvis nødvendige oplag. Som situationen er i øjeblikket, ser det ud til, at disse vanskeligheder vil blive langvarige. Forhåbentlig bliver de i det mindste ikke værre.

Administrationen og finansieringen af Mongoliets skolesystem indebærer en række helt specielle problemer, som klart adskiller det fra de fleste udviklingslande. Behovet for opvarmning af skolerne, især de store, centrale kostskoler, er et slående eksempel. Den meget spredte og fåtallige befolkning, og landets enorme geografiske afstande, er andre eksempler.

Det er i stigende grad blevet vanskeligt, og måske heller ikke ønskeligt, at opretholde de store kostskoler i aimagcentre. Der kan siges meget for og imod kostskoler. Min egen mening (som ikke er særlig usædvanlig) er, at børn i skolernes yngste klasser har bedst af at være hjemme hos deres forældre, uanset hvor gode de centrale, men fjernliggende kostskoler end måtte være.

Men hvad enten man kan lide kostskoleformen eller ej, så har udviklingen i Mongoliet medført en klar tendens til, at mange børn bliver taget ud af disse centralt placerede skoler. Der er brug for børnene derhjemme, eller der er ikke råd til at sende dem på kostskole - eller den lokale aimag administration har ikke penge til at varme skolen op, så den må holdes lukket i lange perioder.

DLH har sammen med Unicef bidraget til en analyse af problemerne omkring frafald og uregelmæssig skolegang. Den har været med til at gøre det klart, at der er et presserende behov for at tilpasse skolesystemet til de nye tider. Hvis dette ikke sker, er der en

nærliggende fare for, at de senere års udvikling vil føre til uddannelsesmæssige uligheder med langtrækkende negative sociale og økonomiske konsekvenser for de spredte landboere og de dårligt stillede befolkningsgrupper.

Inden for rammerne af det offentlige skolevæsen er man på det seneste begyndt at forsøge sig med oprettelsen af småskoler for at imødekomme behovet for undervisning af børnene nær deres hjem. Skolerne bliver derfor placeret så tæt som muligt på de små, lokale samfund. To eller tre årgange undervises sammen. Forsøgene ser lovende ud; og børn, forældre og lærere ser ud til at være glade for ordningen - sagt meget generelt.

Meget tyder på, at den vil kunne gøres til en del af den almindelige skolestruktur. Der skal gennemføres en hel del kurser for lærere til disse skoler, og de nødvendige, basale undervisningsmaterialer skal kunne fremskaffes. Bygningerne behøver ikke at blive noget større problem. Allerede eksisterende huse, eller telte, kan bruges - og er under alle omstændigheder nemme at varme op.

Det må frem for alt sikres, blandt andet gennem lovgivning, at disse skolers undervisning af de yngste årgange ikke får andenrangs status i sammenligning med undervisningen i andre skoler, inklusive de traditionelle kostskoler. Dette vil også være en forudsætning for, at børnene fra de små skoler vil kunne fortsætte deres skolegang på de efterfølgende klassetrin. Lidt forenklet kan det konkluderes, at hvad enten man kan lide denne type små, lokale skoler eller ej, så er der ikke rigtigt noget valg. De er så at sige dikteret af landets politiske og økonomiske udvikling.

Datoen for afslutningen af Danida's støtte til Mongoliet er som sagt lagt fast. Dermed rejser

spørgsmålet om bæredygtighed sig nærmest automatisk:

Har det hele nyttet noget, var det lagt for ambitiøst an - og kan mongolerne selv føre processen videre?

Der kan naturligvis ikke svares kort og entydigt på disse spørgsmål. Der er der god grund til at tro, at der er skabt en tilstrækkelig faglig basis for, at reformprocessen vil kunne føres videre uden de store bidrag udefra, dog under forudsætning af, at de bedst kvalificerede mongolske fagfolk bliver fastholdt i nøglepositioner i uddannelsessystemet, både centralt og decentralt.

Der har været en uheldig tendens til at rokere rundt med de bedst kvalificerede folk især i forbindelse med regeringsskift; men i det store og hele er der grundlag for (behersket) optimisme med hensyn til videreførelsen af reformprocessen på de tidligere nævnte fem prioriterede områder.

Værre ser det ud med sikringen af et tilstrækkeligt økonomisk grundlag for opnåelse af bæredygtighed. Der er dog et gryende håb om, at flere donorer vil begynde at interessere sig for uddannelsessektoren; men det er stadig alt for tidligt at sige noget mere sikkert i denne henseende.

Der er ingen tvivl om, at Mongoliet vil blive ved med at prioritere uddannelse meget højt. Problemet er, om der fortsat kan sikres støtte fra andre, til dels nye donorer. Forhåbentlig lykkes det, så kontinuiteten i reformprocessen kan fastholdes og opnå den tilsigtede gennemslagskraft. Der er hårdt brug for det. ☺

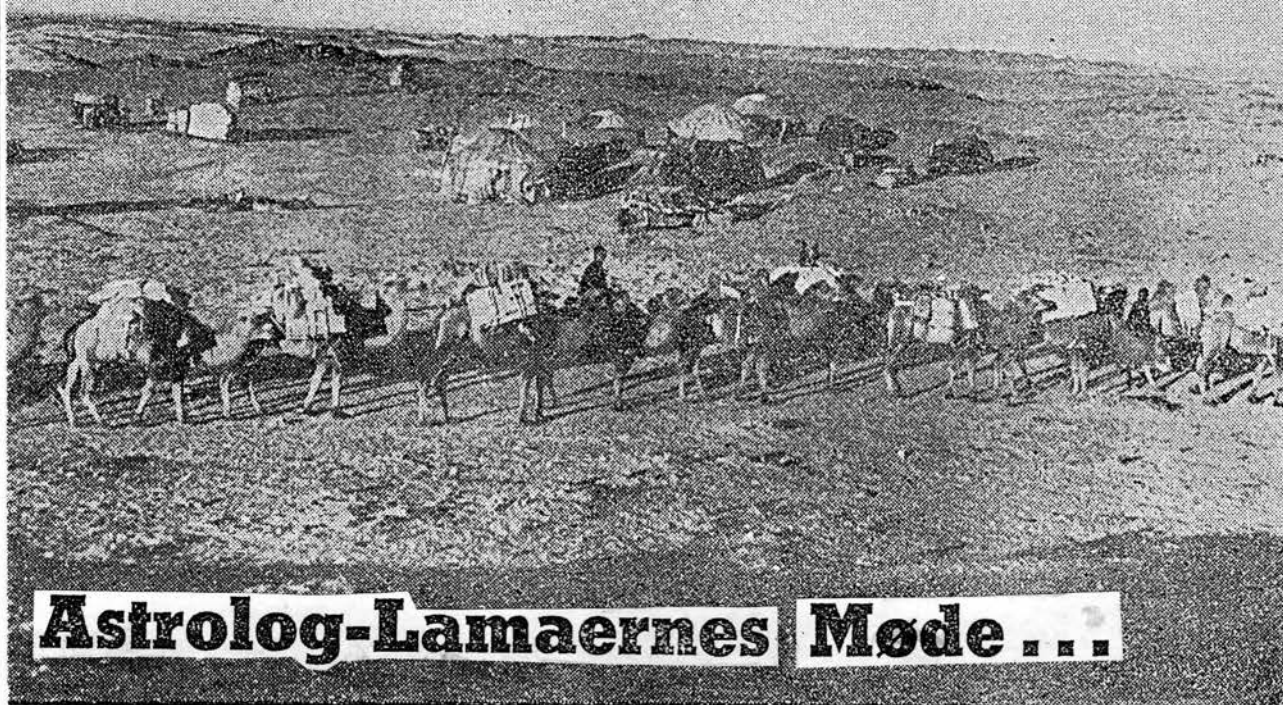
Knud Mortensen

Uddannelsesrådgiver, Danida

Af HENNING HASLUND-CHRISTENSEN

KAP. XXI

Drømmen om EN BEDRE VERDEN

Astrolog-Lamaernes Møde ...

Karavane ved Opbruddet fra Nattens Lejr. Billedet er taget i Gobi-Ørkenen.

VI var kommet langt hen i Januar, før jeg naaede frem til Tien Shan — de himmelske Bjerge — i Følge med min imponerende Eskorte, der bestod af 800 torgutiske Kavalerister. Og det tog yderligere en halv Snes Dage at passere gennem de vilde Bjerge, saa først i Februar naaede vi vort Maal.

„Den vestlige Khan“s Vinterresidens var en snehvid By, der dukkede op som en fuldkommen Overraskelse i disse vilde, bjergrige Omgivelser.

Pludselig laa den foran os. Jeg havde længe drømt om at finde denne fjerne Mongolstamme, og i mine Tanker havde jeg forestillet mig den som en lille Folkerejs, der levede et stillfærdigt Nomadeliv i isoleret Ensomhed bag fjerne og vilde Bjerge. I Stedet fandt jeg et livskraftigt Folk, og nu befandt jeg mig i dets Midte og skulde snart forestilles for dets Høvding, der residerede i en asiatisk Mønsterby.

Haslund-Christensen og hans lille Styrke var efter haarde Kampe naaet frem til Hami, men ligesom Byen var i Sigte, blev de omringet af en Rytterskare, der senere blev forøget med 800 fuldt bevæbnede Kavalerister. Adskillige af Ekspeditionens Medlemmer regnede sikkert med, at de igen skulde jages ud i Ørkenen, hvad der havde betydet den sikre Død. Soldaterne var imidlertid Medlemmer af den mystiske Torgut-Stamme, som Haslund-Christensen saa gerne vilde i Kontakt med, og da de talte Mongolsk, lykkedes det ham at overtale Anføreren til at tage ham med til „Den store Khan i Vest“. Eskorteret af 800 barske Krigere holdt han sit Indtog i det Land, hvor han drømte om at møde en bedre Verden.

KAVALKADEN red rundt om Byens østre Ydermur og drejede derefter mod Syd, til den gjorde Holdt foran en stor Midterport i Sydurens imponerende Flade. Muren var høj med en „Krone“, der var spækket med takkede Skydeskaar og forsynet med baste Vagtaarne. De Torguter, der havde ledsaget mig, pegede med Stolt-hed paa dens trodsige Styrke og forsikrede mig med Overbevisningens Varme, at det var den stolteste og stærkeste Fæstning i hele Turkestan.

Indenfor den ydre Mur løb en indre. Der var ca. 100 Meters Afstand mellem Murene, og i denne Aabning dannede 4 snorlige Fæstningsgader en Kvadrat. Støttet mod Ydermuren laa en Række lave Militærbarakker, og i Fæstning-gaderne myldrede det med Krigerø og Heste. Soldaterne bar en Slags brune Kosak-Uniformer, russiske Ridestøvler og høje Pelshuer. Nogle af dem var optaget af at rense og pudse Geværer, der aabenbart var af russisk Fabrikat, andre trænede i Rytterhugning, der blev udført med barbarisk gammeldags, men staalblanke og skarpslebne Kosaksabler.

Hestene var ædelt byggede og ildfulde Dyr. De var af Turkestans navnkundige Hesterace „Khara Shai“, der er et af Landets berømteste Produkter. De andre er Hamis Meloner, Turfaus Druer og Pigerne fra Kucka. I sin Tid, da Turkestan betalte Tribut til Kinas Kejser, var Hestene en af de fornemste og mest eftertragtede Gaver.

* * *

JEG havde ventet, at det vilde tage nogen Tid, før jeg fik Torguternes Hersker at se, men vort første Møde fandt Sted allerede samme Aften. Receptionsværelset var møbleret med Bohave, der var importeret fra Rusland, men Væggene var behængt med kostbare, kinesiske Broderier og med røde Vægtæpper, hvori der var indvævet mongolske Tankesprog.

Audienssalen var fyldt til Trængsel. Der var Sekretærer i mørke Silkedragter, Tjenere i sorte Bomuldskofter og selvbevidste, gamle Embedsmænd, der bar pragtfuldt broderede Skrud.

Mellem Regentens Folk blandede sig Sendebud fra andre centralasiatiske Dignitarer og Flygtninge fra Egne, der var hjemløst af Sovjet, men som her havde fundet et Fristed. Mellem Flygtningene var ogsaa de fyrstelige Familier fra to Torgutstammer, der havde haft deres Hjem i Altaibjergene, men som var blevet tvunget til at afstaa deres Besiddelser til Sovjet.

* * *

En Torgut-Familie i Udkanten af en Skov.

JEG var meget spændt paa, om det vilde lykkes mig at faa Lov til at veksle nogle Ord med Herskeren, og mit Ønske gik omgaaende i Opfyldelse! Jeg fik Lejlighed til at forelægge ham mine Arbejdsplaner. Jeg fortalte, at jeg ønskede at samle Materiale til Mongoliets Historie blandt hans Undersaatter, og han gav mig straks Arbejdstilladelse og tilsagde mig al den Støtte, det stod i hans Magt at give mig. Og Fyrsten beviste med det samme, at hans Løfte var andet og mere end tomme Ord, ved at stille to mongolske og to tibetanske Præster til min Raadighed. Fyrsten maa være Menneskekender, for behageligere og nyttigere Medhjælpere kunde jeg ikke have faaet.

* * *

I de følgende 9 Maaneder fik jeg en ganske enestaaende Lejlighed til at studere Livet hos en Mongolstamme, der stadig levede sit Liv i Overensstemmelse med Forfædrenes Traditioner. Overalt, hvor jeg kom frem i Torguternes Land, blev jeg modtaget som en æret Gæst. Den Gæstfrihed og Ærbødighed, man viste mig, var ofte saa overvældende, at jeg Gang paa Gang spurgte mig selv, hvad Grunden mon kunde være.

Efter nogle Maaneders Forløb forstod jeg paa mine fire Medhjælperes Udtalelser, at de Torgut-Soldater, der havde mødt mig i Hami, havde faaet en Del

Oplysninger om min Person fra Ekspeditionens Karavanefolk. — Soldaterne havde igen fortalt disse Historier videre til deres Hersker, og paa den Maa-de havde han faaet Kendskab til den Spaadom om Zajagan - Rejslykke - som „Den levende Buddha“ i Beli Miao havde udtalt inden Karavanens Opbrud. Herskeren havde ogsaa hørt, at der havde blæst „Medvind“ i mit „Bedeflag“ paa Turen gennem „Sorte Gobi“ og at vore Mongoler havde observeret en Mængde andre for mig lykkevarslende Tegn under vor lange Rejse.

Alt dette havde aabenbart interesseret Herskeren. Og med tydelig Tilfredshed havde han yderligere konstateret, at jeg var født i „Den hellige Abe“s Tegn. Fyrsten var nemlig selv født i det samme Tegn, omend hans Aar var „Træabens“, medens jeg var født i „Ildabens Tegn“.

Mine Medhjælpere var lykkelige over at kunne fortælle mig alt dette, og fyldt af mystisk Videbegær spurgte de mig videre, om jeg ikke over min venstre Knæskal bar et Tegn. Det maatte jeg indrømme, og jeg viste mine fire Venner, at jeg over det venstre Knæ bar et Modermærke af Form som en Mur. Jeg forstod i Øjeblikket ikke andet, end at denne Skønhedsfejl i Mongolernes Øjne var et yderst betydningsfuldt Tegn.

FLERE Maaneder senere berettede Herskeren imidlertid for mig om sine aandelige Fædre og om sin egen guddommelige Fødsel, og ved den Lejlighed fik jeg Forstaelsen af Modermærkets store Betydning i denne Del af Verden. I „Træaben's Aar (1884) stod den daværende Torgutkhans hvide Telte spredt i en Dalsænkning's frodige Idyl. Blandt Torguterne herskede der stor Lykke, for der ventedes en Arving i Stammens første Telt.

Samme Nat som den lille Prins kom til Verden, traf Stammens Jægere i de omgivende Bjerge nogle stolte Hjorte af overjordisk Skønhed. Da de ved Solopgang undersøgte de bratte Fjeldsider, hvor de overnaturligt skønne Dyr havde vist sig, fandt de deres Klovastryk tydeligt tegnede i Klippens haarde Sten. Den fyrstelige Lejrs Teltlamaer stillede et straalende Horoskop for den lille Prins, og man gav ham et stolt Høvdingenavn.

DEN lille Prins' legemlige Fuldkommenheder var skæmmet af en Deformitet af hans ene Knæskal, men ikke desto mindre var hans første Skridt i Livet saa faste, at de satte dybe Spor i den haarde Klippe, fra hvilken han første Gang saa Solen dukke op over Fjeldkanten i Øst.

I „Ildsvinet's Aar (1887) indtraf i det fjerne Tibet en Hændelse, hvis vidtrækkende Konsekvenser snart skulde naa den treaarige Torgut-Prins og gribe afgørende ind i hans Liv. I det Aar døde den fjerde Reinkarnation af „Tigerguden“, og de astrologiske Lamaer forkyndte, at hans guddommelige Sjæl vilde lade sig reinkarnere i en lille Dreng, hvis venstre Knæskal var deformeret fra Fødselen. Da de astrologkyndige, tibetanske Lamaer hørte Rygterne om den lille Torgutprins og hans legemlige Defekt, og de yderligere erfarede de Mirakler, der var indtruffet ved hans Fødsel, sendte de en Deputation af Munke og Præster til den fyrstelige Lejr for at kaare ham som femte Reinkarnation af den mægtige Tigergud.

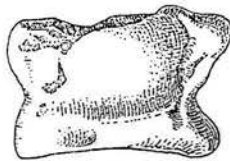
* * *

TORGUTERNES Hersker fortalte mig om denne sin aandelige Fødsel i en sen Nattetime, men Beretningens mange mystiske Detailler fik mig til at glemme baade Tid og Sted. Lysene i de to Kandelabre foran Værelsets Alterbord var næsten brændt ned, da han omsider sluttede sin Fortælling. Hans gule Silkekappe changede gyldent i det flakkende Lysskær.

Nu og da traadte hans Ansigt ud fra Mørket og jeg læste i de alvorfulde Træk og i det fjerntskuede Blik, at hele Beretningen for ham var store og meningsfulde Sandheder. Og jeg anede nu ogsaa, at den Spaadom, som den levende Buddha i Beli Miao-Klosteret havde udtalt og alle de andre Oplysninger, han havde faaet om min Færd og om mig selv, i hans Øjne maatte være andet og mere end Tilfældigheder. Det var guddommelige Fingerpeg, der knyttede vore Skæbner sammen.

Kirgiser med Jaglørn, der specielt er afrettet til Blaarøve-jagt.

DEN følgende Aften gik jeg tidligt til Køjs, men jeg var knap faldet i Søvn, før jeg blev vækket af den ene af mine to tibetanske Hjælpere. Han hviskede: „Tag asiatiske Klædedragt paa, for Tigerguden og hans Astrologer tyder i dette Øjeblik din Skæbne i Overensstemmelse med Gudernes Vilje“.

Nu hørte jeg dumpe Trommer i Natten. De lød, som naar Natstormen fødtes og dør hen over Stepperne. Nu holdt Trommerne op, og straks bød Tibetaneren mig stige op. Jeg fulgte ham til Tantra-Helligdommens mørke Telt. Derinde var Luften røgelsesmættet, og jeg følte mig omsluttet af Centralasiens tunge Mystik. Gennem Røgens og Røgelsens Taagesløv kunde jeg ved den urolige Belysning fra Baalflammer og Olielamper med Nød og næppe skimte Teltrummet's bedøvende Farvepragt.

Lige bag det knitrende Baal sad Tigerguden selv. Han var omgivet af Lama-Astrologer. Jeg førtes hen til Pladsen lige over for ham, og da jeg satte mig, var Kredsen sluttet. Langs Teltets indre Runding sad gulklædte Lamaer. Deres messende Stemmer steg og sank i monotone Tonegange. Til Tider druknede den dystre, ensartede Rytme i en larmende Brænding af Trommebaldren.

* * *

PLUDSELIG ophørte Orkestrets infernalske Mislyd, og de hellige Mænd betragtede mig upersonligt og fraværende. Saa talte den ældste Lama-Astrolog:

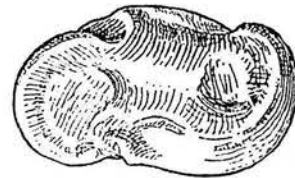
— I Nat har vi tydet Ildens Skrift, og vi har fundet mange Lykketegn, som bekræfter, hvad vi længe har anet. Det er ikke en Hændelse, at vor Herskers tibetanske Navn *Sin Chin* og dit mongolske *Arselan* begge betegner „Tigerguden“. Det er ikke en Hændelse, at vor Tids Inkarnation af *Sin Chin* og dit Legeme begge fødtes i den hellige Abes Tegn.

Og det er et Tegn fra de højere Magter, at den Deformitet, som fra Fødselen udpeger *Sin Chin* „Tigerguden's jordiske Reinkarnation, har lagt sig som en Skygge over dit venstre Knæ. Det vi nu har udtydet, bekræfter hvad den alvidende Buddha fra Beli Miao for længe siden forudsaa, thi Mødet mellem *Sin Chin* og *Arselan* er et Led i Profetien om *Zajagan* paa din Vej. *Sin Chin* og *Arselan* er af Gudernes forudbestemt til *Akha-due* — ældre og yngre Broder — og Skæbnen har ført eders jordiske Livsbaner hid, for at Gudernes Vilje kan faa sin jordiske Bekræftelse.

* * *

SIDEN den Nat har jeg fulgt mange af Centralasiens vejløse Spor, og jeg har styret mod Maal, som ofte forekom uopnaelige. Men jeg har naaet de Maal, som var værd at vinde, thi Ekkoklange af den natlige Profeti er sivet ud over Nomadernes Verden, og *Zajagan* har fulgt mig som et stolt flyvende Banner.

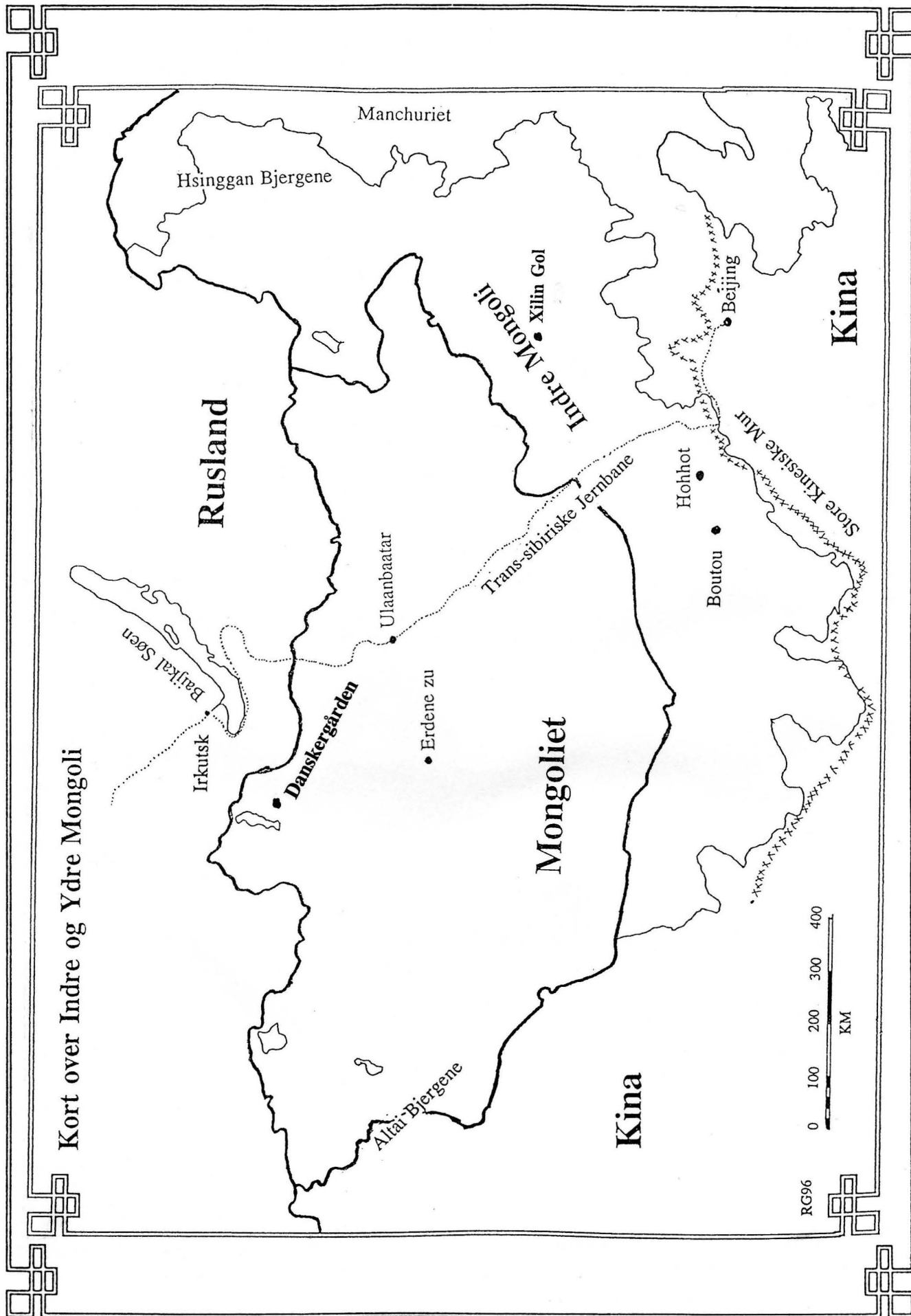
HENNING HASLUND-CHRISTENSEN.

Drømmen om en bedre verden

Her slutter Henning Haslund-Christensens serie om "Drømmen om en bedre verden". Der blev udgivet i B.T. i 21 afsnit i 1942.

Redaktionen har valgt at fortsætte med en ny serie, hvor Erik Isager fortæller om, hvordan han huskede tiden på "Danskegården" i 1920'erne.

DE DANSKE NYBYGGERE

paa Zobelletsletten.

Den danske Landmand, Erik Isager, fortæller om det dristige Kolonisationsforsøg i Mongoliet, hvor syv raske Danskere drog ud og byggede Dannebrog mellem Mongoljurterne.

Saa red jeg ind i det ydre Mongoli, det slumrende Rige, der er tre Gange saa stort som Tyskland, og hvis

Inledning af Erik Isager.

Den unge danske Læge, Dr. C. J. Krebs, der i flere Aar havde foretaget Rejser i Østen for Danke Røde Kors og for det danske Gesandtskab i Rusland, foretog i 1920—21 en større Rejse for egen Regning i Urjan-chaj i det ydre Mongoli.

Med Bossen paa Nakken red den uforfærdede Dansker over de øde Stetter, gennem Bjergene og de vidtstrakte Skove. Urjan-chaj er kun en lille Del af det vældige Mongoli, kun en Plet i dette Kæmperige mellem det store Kina og det vældige Sibirien; men dog paa Størrelse med Frankrig. Der var smukt derude. Stepperne havde ligget urørte fra Tidernes Morgen, uden at nogen Menneskehaand nogen Sinds havde prøvet paa at aftvinge Jorden Grode; thi i dette Land, som er større end Frankrig, bor der næppe saa mange Mennesker som paa Bornholm. Den unge Læge saa ud over de vældige uudnyttede Riger og hans Tanker gik tilbage til Hjemlandet, hvor man talte om de store Tider og om at der var alt for mange Mennesker...

Krebs-Ekspeditionen startes.

Det var Begyndelsen, den første Spore til de Begivenheder, som fik Danmark til at drage ud og prøve Lykken i det fremmede.

Dr. Krebs havde ligefrem foreslået sig i Urjan-chaj, navnlig i en bestemt Del af Landet, som kaldtes Bulguntal, og han mente, at der var udmærkede Chancer for en Kolonisation derovre. Efter sin Hjemkomst talte han med flere Bekendte om Planen, og i 1923 lykkedes det ham efter store Anstrengelser at stable en Ekspedition paa Benene. Carlsbergfondet og Det kgl. geografiske Selskab ydede Tilskud til Planens Fremme ved at stille en Sum til Raadighed til Indkøb af videnskabelige Instrumenter, og Ø. K. lovede lempelige Rejsevilkår. Saa snart Planerne blev omtalt offentligt, meldte der sig Masser af unge Mænd, der brændte af Iver for at komme med; men Dr. Krebs vilde ikke have flere med end de seks, han fra første Færd havde allieret sig med, da han vendte hjem. Det var et Forsøg, der skulde gøres — lykkedes det, skulde der nok blive

sendt Bud efter flere unge Danske; men foreløbig var Risikoen dog for stor. Alle vi, der tog med paa Dr. Krebs' Ord, haabede paa at gøre en virkelig værdifuld Landvinning for gamle Danmark, at der maatte kunne skabes et nyt Kanada derude i Østen, hvor der kunde blive Arbejde nok til alle de ledige Hænder. Naar vort Haab skuffedes, var det ingentunde, fordi Dr. Krebs havde set fejl. Det skyldtes udelukkende uforudsete Omstændigheder, Bolshevismen og hele den politiske Uro i Østen.

De 6 Deltagere i Dr. Krebs-Ekspeditionen til Bulguntal var, foruden Lederen dennes Broder Ingeniør Ove Krebs, der opholdt sig i Amerika for at studere Minedrift, Sekondløjtnant Kaj Borgstrøm, Forvalterne Tage Birck og Henning Haslund-Christensen samt undertergnede Erik Isager, der den Gang var Bestyrer af en Gaard ved Frederikshavn.

Ekspeditionens Udrustning.

En af Deltagerne var, som nævnt, i Amerika og vilde først komme se-

ner, og jeg kunde heller ikke rejse straks, da de øvrige Deltagere tog af Sted i Foraaret 1923. Rejsen gik over Shanghai med et af Ø. K.s Skibe, derfra med Jernbane over Peking til Kalgav ved den kinesiske Mur og videre pr. Bil 1200 km ad Østens vigtigste Karavanevej gennem Gobiørkenen til Byen Urga. Herfra gik Turen videre 300 km til Mongolklosteret Vanhuul og saa med Kørrer, Heste og Kameler gennem Bjergene de sidste 3—400 km til vort fremtidige Hjem paa Steppen Bulguntal — hvilket betyder Zobelletsletten. Der slog de Lejr og gik straks i Gang med at bygge Blokhuse og indhegne den Jord, vi vilde lægge under Ploven.

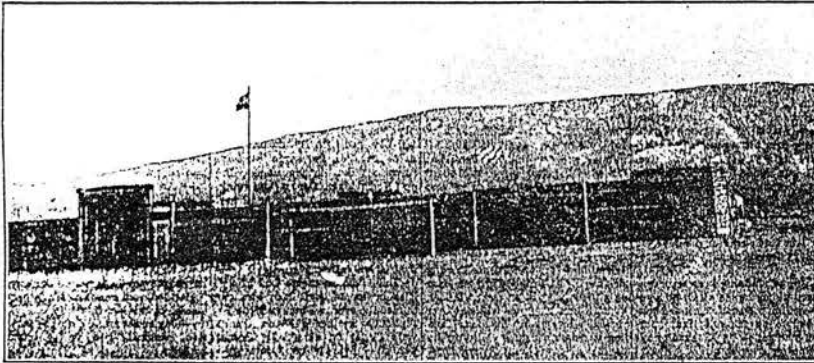
Ekspeditionen var vel udrustet med Værktøj og Redskaber samt Landbrugsmaskiner, saasom Plov, Kærne, Centrifuge, Høstmaskine, Slaumaskine og Tærskværk. Desuden naturligvis Køkkentøj, Gryder, Ovne, Kasseroller o. s. v., en Del Lommeknive, Kartofler og Smaa-genstande, som var beregnet til at forvære bort. Af Vaaben havde hver Deltager en Jagtriffel, Drilling eller Dublet, og desuden en Pistol samt

22. Juni

S Ø N D A G

Side 7

FEM AAR MELLEM MONGOLERNE

Den danske Nybyggerby laa midt paa Zobelstetten og var omgivet af et højt Palisaderække. Midt over Bygden rejstes en stor Mast med Dannebrog.

rigeligt med Ammunition. Til forskellige Maalinger og Undersøgelser medførtes Termometre, Højde-maalere, Sekstant, Baandmaal og Pejlekompass. Dr. Krebs havde desuden de nødvendige Lægeinstrumenter.

Som nævnt var der ydet Støtte til Indkøb af de videnskabelige Instrumenter, men ellers afholdtes alle Udgifter ved Ekspeditionen af Deltagerne selv.

Paa Enspændervogn gennem Sibirien.

Jeg kom først af Sted hen paa Vinteren samme Aar. Jeg rejste gennem Rusland og blev hentet et Stykke inde i Sibirien af Dr. Krebs midt i December. Vi tog med Toget til Kultuk ved Sydspidsen af Bajkalsøen og overnattede dér hos en af Krebs' Bekendte fra tidligere Tid, en Zobeljæger ved Navn Sorunoff.

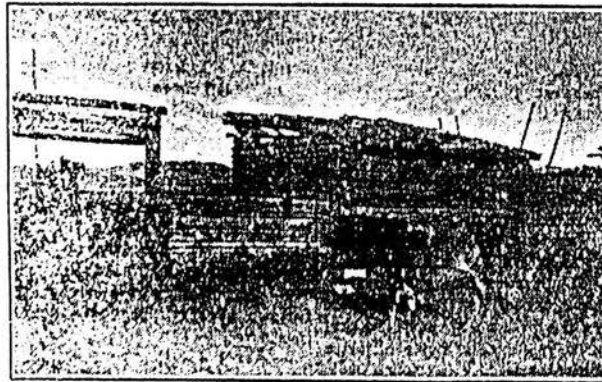
Sorunoff, der er en af Sibliens største Zobeljægere, var lige kommet hjem fra Skoven for at gøre klar til at fejre Julen. Han havde været ude med fem af sine Folk i seks Uger — de havde faaet 24 Zobel, og desuden havde de fanget én levende, som de havde med hjem. Det var den første levende Zobel, jeg havde set, og den duperede mig egentlig ikke. At saadan et sølle Skind kan koste op til 300 meksikanske Dollars er ikke til at forstaa. I Asien bruger man væsentligst Faar eller Heste som Betalingsmiddel; men naar der endelig tales om Penge, er det i Reglen meksikanske Dollars, der er ca. 2 Kroner værd i vore Penge.

Sorunoff korte os næste Dag til Tibilli, ca. 40 Verst oppo ad Irkut-Floden — d. v. s. Krebs var ridende paa egen Hest, saa det var egentlig kun mig og min Bagage, der var kørende. Det var en rask Køretur, to stive Enspændervogne — Bagn-

gen ligeligt fordelt. Kusken sad paa den forreste Vogn — Hesten for den bageste Vogn (som jeg sad paa) løb bag efter af sig selv. Til at begynde med følte jeg mig lidt underlig ved at sidde paa et saadant „løbsk" Køretøj — særlig naar det gik ned ad en stejlt Bjergvej i fuld Fart; men efterhaanden blev jeg vant til det og indsaa det fortræffelige ved at være fri for at sidde og holde paa Tommerne. Tilgode fik jeg ogsaa Forklaringen paa, hvorfor vores gamle Russer i Ry altid løb saa godt, naar der var noget

Erik Isager
(Fotografiet
taget paa hans
Gaard i Jyl-
land).

Bette er Beretningen om det 20. Aarhundredes Vikinger. Unge Danske forsøgte at skabe et Ny Danmark inde i det mørke Asien. De kom til et næsten ubeboet Land og brød Jord, der havde ligget jomfruelig hen i Tusinde Aar.

Parti fra den danske Nybygd.

foran at løbe efter — det er noget alle Russerheste lærer. Vi tog først fra Kultuk lidt over Middag og var i Tibilli til Aften, saa der var Fart paa. Det var en smuk Tur op igennem Floddalen med de turanske Bjerge paa begge Sider. Snart gik Vejen paa den ene Side af Floden, snart paa den anden, og tit korte vi om de høje, nøgne Klippe-

Burjaternes Offersteder.

Det første, jeg lagde Mærke til paa Vejen, var et stort „Slagteri" — d. v. s. en stor Plads med Plan-

keværk omkring, hvor der laa flere Tusinde frosne Oksekroppe utablet ovenpaa hinanden — en let Maade at opbevare Kød paa.

Den sparsomme Befolkning i disse Egne er Halvnomader, Burjater. Nu og da passerede vi deres Landsbyer og Templer, endnu oftere deres Offersteder. Et Burjateroffersted bestaar af 3 Pæle, der er rammet ned i Jorden. Og hver kørende eller ridende Burjat, der passerer Stedet, afleverer nu en lille Parti af sin Last paa Pælene. Det kunde se helt underligt ud. Der var Ho, Smor,

Malk, Korn, Lærredsklude og meget andet godt — og det var øjensynligt, at i hvert Fald Skovens Dyr og Fugle sulte Pris paa Ofrene.

Hist og her saa vi ogsaa Spor af Oppgøret mellem de „røde" og „hvide"; — Skyttegrave, Pigtraands-spæringer og Pællesgrave.

Trakten — saadan kaldes Dalen — er et gammelt Kosakdistrikt og et af de Steder, hvor de „røde" har modt den allerhaardeste Modstand. Endnu har Bolshevismen ikke fundet mange Tilhængere mellem Dalens oprindelige Beboere.

Babuschkas Kro.

Naa, vi kom til Tibilli og tog ind til Babuschka (Bedstemor), en gammel Kone, som modtager Rejsende. Det var en løjelig „Kro". Vi kom ind i Stuen, hvor man i Skæret fra en russisk Ovn saa en gammel Kone. Vi hilste meget højtideligt; for Krebs kendte hende og havde fortalt, at hun skulde behandles med største Høflighed.

Hun fik fat i nogle Pinde, som blev anbragt i det ene Hjørne af Ovnen som Oplysning for Stuen, og et Øjeblik efter snurrede Samovaren. Vi fik Provlanten frem og tog os et godt Foder, mens Krebs maatte fortælle om sin Rejse — hvorfra og hvorhen og hvad Nyt, der nu kunde være fra Irkutsk og hele den

øvrige Verden. Imens fik jeg Tid til at se mig om i Stuen. Det var den sædvanlige Type paa et Bondehus i Rusland: Et almindeligt Blokhus uden Forsiringer af nogen Art — sparsomt med Vinduer, og Skodder for dem, der var, Taget tækket med Planker. Ved Indgangsdøren en lille Udbygning, der tjener som de den kolde Luft ude. I Opholdsstuen er der en stor Ovn, omtrent som en dansk Bagerovn, dog var Underlaget Bjælker og højere, saa Ovnens Indfyring var i Brysthøjde. Under Ovnen havde Fjerkræet sin Plads — Fjerkræet er de eneste Husdyr, Russerne sørger for ordentligt Husly til. Bord og Bænke udgjorde det øvrige Møbement. Ved Ovnen var nogle Hylde til Tallerkener og deslige, samt en Del Fødevarer. Kod, Mel og lignende opbevares i et Oplagshus (Angaren) udenfor. Kartofflerne dog i en Kælder lige ved Ovnen. I Hjørnet var Jomfru Maria-Billederne ophængt.

Hver Gang en Russer gaar til Bords, og forresten ogsaa ved næsten alle andre Lejligheder, korsør han sig.

Paa Ovnen var der en særdeles lun Liggeplads for den gamle Krebs. Kusken og jeg bredte vore Pelse ud paa Gulvet — det var vores Soveplads. Om Aftenen blev der akkorderet med en af Naboerne om at køre den næste Dagsrejse. Det blev en Bondkone med en lille Krikke for en Kærre.

Paa Hesteryg over Bjergene.

Jeg sov godt om Natten, men vægnede næste Morgen godt forbidd af Væggelus — Dyr som jeg, trods Lusepulver, allerede havde stiftet nøje Bekendtskab med i de forskellige russiske Nattelegier.

Vi drak Te om Morgenen, mens Kusken og Babuschka holdt Morgenandagt, og derpaa startede vi.

Vi kørte den Dag 60 Verst med kun et lille Ophold, medens vi spil-

ste til Middag. Det var en haard Tur for den lille Hest, som maatte slæbe en stor klodset Kærre, der tilmed var daarligt afbalanceret, med hele Bagagen og Kusken og jeg ovenpaa. Den klarede dog de 8 Timer samt en Time til Middagsbed forbavsende godt. Næste Station boede vi hos en gammel Kosak ved Navn Tinka. Hos ham maatte vi blive en Dag over, fordi der var Vrøvl med Passene — en Fejltagelse fra en Gendarmofficers Side. Næste Dag startede vi saa med to Slæder — fin Rejse i 8 Timer, og i den Tid var der endda iberegnet "oldstersyn" med tilhørende Bestikkelser og Sludder, samt Køb af Hest og Sadel til mig. Sidste Station i Rusland var Tyransk. Her købte vi endnu en Hest og fik Bagagen pakket om, saa vi kun medbragte det aller nødvendigste, saasom Post og Julgaver paa Rideturen. Bagagen skulde komme senere pr. Kærre. Jeg anede lidet, at det skulde vare 3 Maaneder, før jeg fik den, eller ret-

tere sagt Resterne af den. Men dermed senere.

Vi begyndte saa Rideturen den 19. December Kl. 2 om Eftermiddagen — det vil sige, vi gik et langt Stykke op igennem et Pas, thi Pakhesten gjorde Knuder og Vejen var slem. Vi naaede Passets Top Kl. 10 om Aftenen og var steget 1300 m til Vejrs. Vi havde minus 38 Grader, og Krebs forfrøs sin Næse. Vi holdt et lille Hvil og spiste lidt Chokolade, tænde Baal kunde vi ikke, da vi var 300 m over Skovgrænsen. Klokken 4 om Morgenen naaede vi ned til den første Burjaturte og fik Te. Burjatte er en Suppe af Te, ristet Mel, kinesisk Salt og Smør. Det var noget man skulde vænne sig til, og bagefter smed vi os mellem alle Burjatterne og sov. Alle de Burjatter og Mongoler, vi overnattede hos, var Krebs' Bekendte, og han havde smaa Gaver med til dem fra Irkutsk.

Det vældige Mongoli.

Saa drog vi videre ind i det ydre Mongoliet, det slumrende Rige, der er tre Gange saa stort som Tyskland.

Det autonome Mongoli, som dets officielle Navn er, er ikke noget overbefolket Land. Paa dets 1,425,000 Kvadratkilometer er der kun 647,000 Indbyggere, og der er saaledes ca. 2,2 Kv. Km. til hver at tumle sig paa. Nu er ganske vist en Del Ørken, og en stor Del i de nordlige og vestlige Egne skovklædte Bjerge; men der er Plads nok endda til Nomaderne med deres Hjorder af Kameler, Heste, Kvæg, Faar og Geder. Den ikke fastboende Del af Befolkningen er ringe. Det er Lamaerne, som gør Tjeneste ved Klostrene, og ca. 10,500 kinesiske og russiske Kolonister, der mest beskæftiger sig med Handel.

Foruden de egentlige Mongoler er der de temmelig nærbeslægtede Burjatter, der maa betragtes som noget højere staaende; i Stedet for Filtjurter (Telte) har de saaledes Bjælkehytter, og af Russerne har de lært Højbjergning. De lever overalt i den nordlige Del af Mongoliet, de fleste i Skoveggen op til den sibiriske Grænse. Lavest staaende er Sojoterne, der er et Tartarfolk, der bor i Egnen omkring Kossogol, særlig vest for denne. Enkelte af dem har mongolske Filtjurter, men det egentlige Sojottelt er omtrent som Lappernes. Om dem alle gælder det, at de nomadiserer, flytter fra Sted til Sted med deres Hjorder. Burjatterne kan jo ikke rejse rundt med deres Bjælkehytter, men saa har de 2—4 Stykker, de flytter imellem.

Paa vor videre Rejse maatte vi Gang paa Gang søge til de Indfødte for at faa Ho til Hestene. Det var strenge Dagsrejser, og vi havde saa megen Oppakning, at vi ikke kunde medbringe Havre. De Indfødte her var Burjatter, og de var alle i Vinterkvarter, d. v. s. de boede i deres Trajurtur i lune Dale.

Borgstrøm og Haslund udenfor deres Blokhus.

Burjæternes Hjem.

En Burjætjurte er i Reglen paa Størrelse med en lille Stue i en Tre-Værelsens Lejlighed hjemme. Det hele er ét Rum med en lille Ovn eller et Ildsted midt paa Gulvet. Af Bohave er der kun et Alter med Gudebilleder, Olielamper, hellige Kar, Paafluglefjer, Blikdaaser og meget andet, samt en Hylde med Kopper og andet Kram. Ved Døren staar i Reglen en Sed bundet, det giver saadan en rar lun Luft i Rummet, og ellers tjener „Stuen“ som eneste Opholdssted for hele Familien, i Reglen „de gamle“, „de unge“ og Børnene, tre Generationer. Jeg vil ikke glemme at fortælle, at Huset er omhyggelig tætnet med Kogodning i alle Sprækker mellem Bjælkerne, at der sjældent er et Vindue, og at Brændslet under Ovnen i Reglen ogsaa er Kogodning. At Konen ikke vasker Hænder hver Gang hun fyrer, er naturligt, og at hun tager Kogodningen med de samme Fingre, som et Øjeblik efter rager i Melskrieket, maa man vænne sig til. Jeg kunde ikke helt lade mine Begreber om Properhed med Madlavning falde til Jorden med det samme, derfor var jeg sulten, saa snart vi var ude paa Hestene — og jeg trøstede mig med Rejseprovianten.

Vi fulgte „unge Urifloden“, indtil den stødte sammen med „gamle Uri“, og „gamle Uri“ forlod vi den 22. om Middagen, for at begynde Opstigningen af det Pas, som danner Overgangene mellem Uri- og Igafloeden.

Ankomsten til Bulguntal.

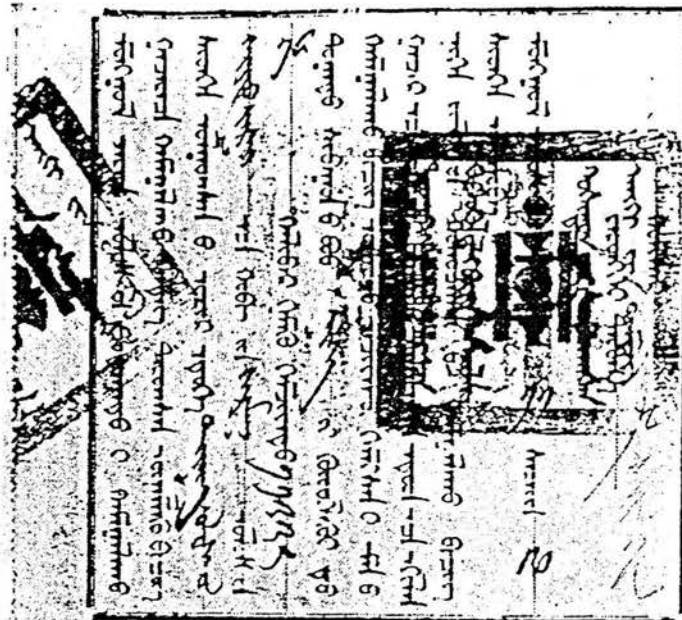
Det var en Ridetur paa 5 Dage — ca. 300 Verst — men kun den første Dag var streng. Krebs kendte Ridestien, saa vi havde ingen Vanskeligheder med at finde igennem. Vi red omtrent hele Tiden i Skoven langs Floden og passerede kun mindre Sletter med Burjætjurter her og der.

Den eneste Oplevelse, som er værd at nævne, var den sidste Dag, da vi gjorde Holdt oppe paa Toppen af Passet og laa og røg en Pipe ved Gaulet. Da saa jeg for første Gang et levende Vildsvin. Vi fik travlt med at faa fat i Geveererne, men det var hurtigt ude af Synsvidde.

Først den 23. December om Middagen naaede vi Toppen. Samme Aften kom vi til Zobelletten, den lille Koloni i Bulguntal ved Ege.

Der blev Glæde, da vi kom. Endnu var Kolonien kun beboet af Bergstrøm og Haslund, Børn havde for Vinteren taget Plads i en stor Pølsebønde i Ura, og Deltagerne fra Amerika kom først det følgende Aar.

Kineseren Ping fik travlt med at lave Mad. Sikken et Foder vi tog os Slags. Der var meget at ordne inden Juleaften, og jeg maatte jo ogsaa se mig lidt om paa Stedet, hvor

Erik Isagers mongolske Pas.

jeg skulde komme til at bo i de kommende 5 Aar.

Nybyggerbyen paa Zobelletten.

Vi boede i primitive Blokhuse med meget lidt Bohave. Hele Nybyggerbyen laa midt paa Zobelletten og var omgivet af et 3 Alen højt solidt Palisaderækværk. Den var delt i tre Dele. Den første var en Indhegning til Dyrene med et Halvtag, hvor de kunde søge Ly om Natten. Den næste rummede et Blokhus, hvor Haslund og Bergstrøm boede, men som senere blev anvendt til Bolig for vort Tyende, en Slags Butik, hvorfra vi kunde sælge og købe Korn og Skind, og et Hus, der tjente til Bolig for Dr. Krebs og mig. Desuden var der en Gaard med Bomme til at binde Hestene ved, og naturligvis savnedes heller ikke en Flagstang, hvorfra Dannebrog vaje-de. Den sidste Del af Byen var det allerhelligste, hvortil kun Ekspeditionens Medlemmer og den høje Øvrighed fik Adgang.

Senere fik vi udvidet Beboelseshusene og Oplagsrummene og bygget Ishus og endnu et Par Boliger til de øvrige Deltagere, da de ankom. Af fremmed Hjælp havde vi til at begynde med Kineseren Ping, der fungerede som Kok og Kommiss, samt en Burjat og en Mongol, der hjalp med Byggeriet. Kort efter føjedes dog hertil en Russer, der var kendt med Sædker- og Lødkerarbejde, og en gammel Mongolvinde og hendes Datter. I travle Perioder fik vi desuden Hjælp af anrejsende Mongoler eller Russere. Naturligvis hændte det, at der var

af Vinterens hvide Kappe; men alerskønnet var den dog i det tidlige Foraar. Saa lyste Steppens Grønsvær i alle mulige Farver. Der var gule, hvide og blaa Kobjelder, tætte som Krokus i et Bed, smaa røde Neliker, vilde Pæoner, gule Smørblomster og en Masse Urter, som jeg ikke kender. Det grønne, som man troede var Græs, viste sig ved nærmere Eftersyn at være smaa Blomsterplanter, som endnu ikke havde fnaet Blomst, en stor Del var noget, der lignede Venushaar.

Paa Bjergenes Sydskraaninger stod Træerne tyndt, Solen var lovlig skarp; men paa Nordsiden var der Skov, saa det klodsede noget: hundredeaarige Lærketræer, som maalte en Alen i Diameter, og som kunde faa en Trælasthandlers Tænder til at lobe i Vand. Lærketræerne var ikke langt fra at kunne staa Maal med de danske Bøge, og hist og her var der smaa Birkelunde, hvor de slanke, hvide Stammer lyste mod den mørke Baggrund. Paa Toppen af Bjergene stod den mørke Ceder — kun de højeste og slankeste Bjergspidser var uden Træer.

(Fortsættes.) I næste Søndagsnummer følger Skildringer af, hvorledes de danske Nybyggere brød den tusindaa- rige Steppe op og lagde den under Ploven.

INDRE MONGOLI

provinsen uden for Muren

AF ROLF GILBERG

Indre Mongoli grænser i nord til Sovjetunionen og i vest til Mongoliet. Mod øst og syd støder området op til andre provinser i Kina: Heilongjiang, Jilin, Liaoning, Hebei, Shansi, Shaanxi, Ningxia og Gansu.

Indre Mongoli ligger i den tempererede klimazone med græssteppe mod nordøst og ørkensteppe mod sydvest. Den sydlige fællesgrænse mellem Ydre og Indre Mongoli løber gennem Gobi-ørkenen.

Indre Mongoli er mest kendt for sit græsland, hvor de store flokke af dyr passes af nomader. I syd er Den gule

Flod med til at gøre landet frugtbart. I undergrunden findes mineraler som aluminium, guld, jern, krom, kobber, kul, sølv og zink.

UDEN FOR MUREN

Den Store Kinesiske Mur blev bygget for mere end 2000 år siden for at beskytte landbrugsbefolkningen i Kina, han-kineserne, mod nomadefolkene uden for Muren. De blev på den tid kaldt Xiung-nu, senere kendt i Østeuropa under navnet hunner. Senere i historien taler man mest om mongoler.

Man kan betragte Nordkina som en kæmpestor dal, langs hvis nordgrænse løber nogle mindre bjergkæder.

Muren slanger sig gennem disse bjerge som en beskyttende drage. På den anden side af disse bjerge, altså uden for det egentlige kinesiske landbrugsområde, ligger en højslette dækket mest med græs, men nogle steder også med sand, grus eller sten. Hvor sletten ikke er dækket af græs, kalder man den Gobi-ørkenen, selv om den kun få steder er en sandbunke.

Uden for Den Store Kinesiske Mur ligger Indre Mongoli. Forklaringen på at området hedder "indre", når det ligger udenfor, er at der ligger et mongoli endnu længere ude (set fra Kina, Riget i Midten af verden). Det yderstliggende Mongoli kalder man Ydre Mongoli eller i dag: Den Mongolske Folkerepublik. Indre Mongoli hedder "indre",

DANMARK-KINA NR. 15/VINTER 1991

fordi landet ligger tættest på Kina. Denne sprogbrug med indre og ydre Mongoli opstod under Qing-dynastiet.

MONGOLSK KEJSER AF KINA

Efter at Genghis Khan havde erobret store dele af Asien, blev hans barnebarn, Kublai Khan, kejser af Kina, hvor han grundlagde det mongolske Yuan-dynasti (1260-1368) og fik besøg af italieneren Marco Polo.

Det efterfølgende dynasti (Ming-dynastiet 1368-1644) i Kina var kinesisk. Man gjorde meget for at holde fremmede ude af landet. For eksempel blev den 6000 kilometer lange Store Mur udbygget med forstærkninger og tårne til værn mod mongolerne udenfor. Nogle Ming-kejsere gik endnu videre og købte sig fred med mongolerne. Således blev mongolhøvdingen Altan Khan så rig, at han kunne grundlægge Hohhot.

I 1644 tabte Ming-dynastiet magten over Kina til manchuerne, som grundlagde Qing-dynastiet (1644-1911). Manchuerne havde mere til fælles med mongolerne end kineserne havde. Derfor opstod mange alliancer mellem mongoler og manchuere. Forskellige mongol-stammer hjalp manchuerne til at få magten over Kina.

Under Qing-dynastiet var Kina opdelt i 27 provinser, hvor Manchuriet bestod af tre provinser: Liaoning, Kirin og Heilungkiang. Indre Mongoli bestod af fire provinser: Jehol, Chahar, Suiyuan og Ningxia. Det nuværende Indre Mongoli dækker delvis seks af disse provinser.

Da Qing-dynastiet blev væltet i 1911 erklærede Ydre Mongoli sig for et selvstændigt område. Det tog ti års kamp, blandt andet ledet af Sukhe Bator med hjælp fra det kommunistiske Sovjet, at opnå denne selvstændighed. I Urga (i dag Ulan Bator) kom kinesiske tropper omkring 1920 i kamp med tsarens hvide hær under baron von Ughern-Sternberg, som ville være en ny Genghis Khan. Men mongolerne var ikke interesseret i at blive styret af hverken den ene eller den anden part.

Med hjælp fra Den Røde hær fik man smidt de fremmede ud og dannet et rige i 1921. Dets overhoved var den

levende Buddha Bodo (Urgas Hutukhtu). Efter hans død blev Den Mongolske Folkerepublik grundlagt i 1924.

Det gik ikke helt så nemt for det indre Mongoli, som var befolket af mange forskellige mongol-stammer. De kunne ikke blive enige om at slutte sig til det ydre Mongoli. Kineserne var også imod at få skabt et stort mongolsk rige.

FØRSTE SELVSTYRE-OMRÅDE

September 1931 erobrede Japan Mukden (Shenyang), og i løbet af de følgende otte måneder havde de erobret de tre provinser, som udgjorde Manchuriet, og lidt mere til. 1932 udråbtes den nye stat "Manchukuo" (Manzhouguo), hvor den sidste manchu-kejsere, Pu Yi, var topfigur med hovedstad i Changchun, som blev kaldt Hsinking. Den reelle magt lå dog stadig hos japanerne. Manchukuo bestod af: Hsinging, Heilungkiang, Kirin, Jehol og Fengtien. Manchukuo blev betragtet som et meget frugtbart område. I 1930erne anslås befolkningen til omkring 31 millioner. I 1933 erobrede japanerne Jehol-provinsen og dele af Chahar-provinsen, resten af Chahar tog de i 1935.

Det autonome område NEI MONGOL

Areal: 1.180.000 km (27 gange Danmark, 12 procent af Den kinesiske Folkerepubliks samlede areal)

Længde øst-vest: 4600 km

Grænselængde til USSR: 1100 km

Grænselængde til Den mongolske Folkerepublik: 3500 km

Højde over havet: fra 539 m til 3556 m

Folketal: 21.456.798 (1990), deraf 10 pct. mongoler

Befolkning: Den største gruppe er han-kinesere. Andre grupper er: mongoler, hui, manchu, daur, evenki, orogen

Hovedstad: Hohhot

Klima: Tempereret

1936 invaderede Japan Kina. 1937 oprettedes en føderativ selvstyre-regering (Meng Chiang Tze Chih) for Indre Mongolis provinser (Chahar og Suiyan) med prins Teh Wang som formand, først med sæde i Khukhu Khot, senere i Kalgan. Man havde med Ydre Mongoli som forbillede forestillet sig et selvstændigt Indre Mongoli, som måske senere kunne danne et mongolsk forbund. Men japanerne gav aldrig helt slip på magten, og de mongolske ledere i Indre Mongoli kunne ikke styre området som de ønskede.

I 1945 erobrede de kinesiske kommunisters Røde Hær Chahar og Jehol, mens Sovjettropper samtidig gik ind i det nordlige Manchukuo. Sidst i 1946 trak Sovjet sig ud af Manchuriet, og Guomintang-tropper udfyldte tomrummet.

Den centrale del af Indre Mongoli med især Chahar og Suiyan-provinserne dannede i 1947 et selvstyre-område under kommunistisk styre og indgik i 1949 i Den kinesiske Folkerepublik. Indre Mongoli var således det første selvstyre-område i det ny Kina. 1948 vandt kommunisterne magten over Manchuriet.

Administrativt inddeles Nei Mongol Autonom Region i dag i tre storbyområder (Hohhot, Bautou, Hailar) og ni distrikter. Hvert distrikt er delt i et antal amter, som i Indre Mongoli kaldes banner (qi på kinesisk). Der er ialt 78 banner.

INDFØRTE BUDDHISMEN

Den mægtige tumet-mongolske fyrste Altan Khan (1506-1583) tvang den kinesiske Ming-kejsere til at betale for at få fred med mongolerne langs Den Kinesiske Mur. For det guld han fik, grundlagde han i 1537 en by, "Den blå By", hvor han lod bygge paladser med tage belagte med blåglaserede tegl. De smukke tage gav byen navn. På mongolsk hedder den Khukhu Khot (Köke Qotas, Köke Khot).

I 1576 ønskede Altan Khan at få besøg af en tibetansk lamapræst. Fra Lhasa sendte man munken Sonam Gyatso (1543-1588). Ved en stor højtidelighed gik fyrst Altan Khan over til den tibetanske form for buddhisme (ofte omtalt som lamaisme). Således

blev Gelugpa-sekten ("De gule hattes sekt") indført blandt mongolerne.

Sonam Gyatso, som til gengæld fik titlen "Dalai Lama" af Altan Khan, blev senere betragtet som den 3. Dalai Lama. De er alle reinkarnationer af Gelugpa-sektens grundlægger, Tsongkhapa (1357-1419).

Altan Khan lod bygge klostre og templer, og buddhismen bredte sig nordpå fra hans by til mongolerne i græslandet. Han lod de hellige bøger oversætte fra tibetansk til mongolsk. Buddhismen havde været kendt tidligere, men den gang slog den ikke igennem. Selv ligger Altan Khan begravet i Det Ydre Mongoli ved klostret Erdenzu (Erdeni Juu), som blev bygget i 1586 på initiativ af khalkha-mongol fyrsten Abadai Khan. Man brugte rask væk af resterne af Ghengis Khans gamle mongolske hovedstad Karakorum, som lå lige i nærheden. Erdenzu er nu gjort til et museum, som besøges af mange mennesker hvert år.

HOVEDSTADEN HOHHOT

Altan Khans by blev hovedstaden i Indre Mongoli. Den fik efterhånden et kinesisk navn, Kwei Sui. Manchuerne oprettede en stærk garnison i "Den blå By"s nærhed. Man opførte omkring den en helt ny by for at markere magtskiftet. Sui-yuan ("Den ny By") gav navn til hele den provins, Qing-dynastiet oprettede for området. I takt med at manchuerne øgede deres indflydelse nordud, blev handels-karavanerne talrigere fra "Den blå By". De to byer, den gamle mongolby med de blå tage og den ny manchuby med de høje mure om, voksede med tiden sammen til en by.

Da Meng Chiang-Mongoliet i 1936 blev oprettet fik hovedstaden igen sit mongolske navn Khukhu Khoto. I dag hedder den Hohhot (på kinesisk Huhhot).

Hovedstaden har 1,36 millioner indbyggere (1989 tal) og den fylder 6.000 km². Der falder 400 mm regn om året. Temperaturen er i januar gennemsnitlig -15 °C og i juli 24 °C. Byen har 140 frostfrie dage om året.

Hohhot er Indre Mongolis økonomiske, politiske og kulturelle centrum. Byen har flere hundrede grundskoler, 40 mellemskoler og en del højere læ-

reanstalter, heriblandt et universitet. Det har 11 fakulteter. Et af dem beskæftiger sig kun med studiet af det mongolske sprog og den mongolske kultur. Der er også en særlig skole, hvor unge mennesker, især mongoler, kan lære folkeviser og lære at spille på traditionelle musikinstrumenter, for eksempel hestehoved-violinen. I Hohhot ligger et regionalt museum, hvor man kan se egnens historie et par tusind år tilbage. Af klostertemplet "De fem Pagoders Tempel" (grundlagt 1736) er kun den 17 meter høje pagode bygget i indisk stil tilbage. Byen har også en stor smuk moske.

I byens udkant ligger Wang Zhaojun begravet. Hun var en af de fire skønheder i Kinas historie. Han-kejseren Yuan Di (48-32 fvt) gav hende til en hunner Khan, for gennem familiebånd at bevare freden i området.

INDUSTRIBYEN BAOTOU

Indre Mongolis største by er Baotou (Pao tow, det betyder hjort) med et par millioner indbyggere. Den ligger vest for Hohhot ved bredden af Den Gule Flod. Baotou blev udbygget kraftigt i 1950'erne med hjælp fra Sovjet og de udsendte sovjetiske eksperter til Indre Mongolis industrielle centre. Byen har to bycentre, som ligger 20 kilometer fra hinanden. Det har man gjort med vilje for at kunne udbygge byen efter behov. Det er især sværindustrien, som er blevet placeret i Baotou, mens den lette industri er i Hohhot. Før 1947 fandtes kun meget lidt industri i Indre Mongoli.

Baotou er så kendt for sin tæppe-

produktion, at byen har givet navn til en særlig type. Tæpperne er ofte i blå eller brune farver. Nogle tæpper er helt glatte, andre skæres til sidst i relief langs mønstrenes kant.

I Baotou findes stål- og kemi-industri samt fabrikker, der laver maskiner, værktøj, minedrift-udstyr, traktorer og meget andet. Der er også en række specialfabrikker, som fremstiller produkter i porcelæn, plastic, gummi og læder. Der er desuden en fødevarer-industri i byen. I det sydlige Indre Mongoli dyrker man sukkerroer. 75 kilometer nordøst for Baotou ligger et lamaistisk kloster i tibetansk stil, Wu Dang Zhao (grundlagt 1586), som besøges af mange mennesker.

GENGHIS KHANS GRAV

Den berømte Genghis Khan levede i 65 år (1162-1227). Han døde i kamp i Ningxia, en selvstyrende provins i Kina, lige syd for Indre Mongoli. Som den mongolske gravskik kræver, blev hans lig lagt ud i det åbne mongolske græsland på et hemmeligt sted, som forblev ukendt.

Senere blev der i Altai bjergene rejst en teltlignende bygning som en mindehal for den berømte Khan. Skiftende politiske interesser flyttede mindehallen til forskellige områder i det Indre Mongoli, blandt andet til Ordos. I 1954 flyttede man Genghis Khans mindehal fra Ta Er (Kumbum) klosteret nær Xining i provinsen Qinghai til Ejin Horo banneret (Altan Xiret) i Ordos-højlandet 150 kilometer syd for Baotou.

Foråret 1984 blev der sat statsmid-

ler af til at restaurere "Genghis Khans grav". Mindehallen består af tre store bygninger med kuppelformet tag, som minder om en ger. Den er udvendig beklædt med blå og gule glaserede tegl. I midterhallen er en stor statue i hvid marmor af Genghis Khan siddende på en trone omgivet af vægmalerier, som fortæller om hans bedrifter.

HAN-KINESERNE I FLERTAL

Folketællingen i 1990 gav en befolkning på 21.456.798 personer i Indre

Mongoli. Samme tælling viste, at der var 4.806.849 mongoler i Kina, fordelt med ca. 60% i Indre Mongoli og resten i provinserne Xinjiang, Liaoning, Jilin, Heilongjiang, Qinghai, Hebei, Henan, Gansu og Yunnan. Siden 1949 har et stort antal han-kinesiske kolonister slået sig ned i Indre Mongoli. De bor især i området lige uden for Muren og i de største byer og udgør størstedelen af befolkningen.

Mongolerne er ikke den eneste minoritet i Indre Mongoli. Der bor også tungusiske folk som evenki (owenk)

og orochen i nord. Andre minoriteter er daur, manchu, koreaner og hui.

NOMADER MED KONTRAKTSYSTEM

Nomader er hyrder som vandrer fra græsgang til græsgang med deres halvtamme dyr. Det er dyrenes behov som bestemmer vandringerne. De mongolske nomader bor i filltelte, som på mongolsk kaldes "ger", men i Danmark kendes mere under den tyrkiske betegnelse "jurte" (yurt). Det er en nemt flytbar trækonstruktion, der dækkes med flere filltag, afhængig af årstiden.

Nomaderne har fem slags dyr: geder, får, kvæg, kameler og heste. De yder størstedelen af nomadernes behov for mælkeprodukter og kød. Desuden bruges uld og skind til beklædning. Alle produkterne fra dyrene sælges til de bofaste for at få ting, man ikke selv fremstiller.

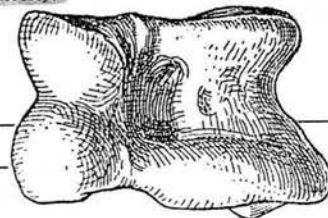
1979 indførtes som alle andre steder i Kina et kontraktssystem med personlig ansvarlighed. Hyrden, som får et antal dyr at passe, må på årsbasis ikke miste mere end tre procent af de voksne dyr og 90 procent af de nyfødte. Kan han klare denne kvote, må han selv beholde overskudet og kan på den måde opbygge sin egen private flok dyr. Kan han derimod ikke leve op til kvoten bliver der trukket i lønnen.

Rolf Gilberg er magister i etnografi og museumsinspektør ved Nationalmuseets etnografiske samlinger med Nord- og Centralasien som ansvarsområde. Han er i øjeblikket ved at arbejde og udgive dele af Haslund Christensens samlinger fra Mongoliet.

DANSK-MONGOLSK SELSKAB

Sommeren 1990 blev der dannet et selskab, hvis formål er at udbrede information om mongolerne og deres kultur og levevis i fortid og nutid. Selskabet udgiver et medlemsblad, som hedder GER (det mongolske navn for filltelt).

Fotos: Forfatteren

Indre Mongoli - 50 år som kinesisk selvstyreprovins

I 1947 kom Mao med Den Røde Arme forbi Indre Mongoli og befriede området fra japansk besættelse. Indre Mongoli blev et område i Den Kinesiske Folkerepublik 2 år før Mao udråbte det nye Kina i 1949. Kina fejrer officielt Indre Mongoli i 1997. Kina er meget opmærksom på, at Indre Mongoli ikke får lov at udvikle sig til et nyt Tibet. Mange mongoler i Indre Mongoli følger i disse år meget optaget med i Ydre Mongolis demokratiske udvikling. Der er kræfter i Indre Mongoli, som gerne ser noget lignende dér, men den kinesiske regering har ikke samme slags ønsker. Her bringes en artikel *China Pictoral*, som udgives af det officielle Kina. Artiklen er set gennem kinesiske øjne, og man fornemmer en vis væmmelse for nomadelivet på steppen. Mongolerne udgør kun 10% af befolkningen i Indre Mongoli, hvor ca. 20 millioner er Han-kinesere. Der bor dog også folk som dahurer, oroqener, evenker, hui, koreaner og russere. (Red.)

Et nyt syn på Indre Mongoli

Den autonome region Indre Mongoli er stolt af sit græsland som ligner et grønt tæppe med prikker af køer og får. Provinsen har et areal på 1.183.000 km² [Red: 27½ gange Danmark eller 12% af hele Kina] med en befolkning på 23 millioner, som omfatter 44 nationaliteter blandt andet Han-kinesere og mongoler.

Indre Mongoli Autonome Region blev grundlagt for 50 år siden, som den første af sin slags i Kina. Siden da er dette land, hvor 3/4 er græsland, gået ind i en ny æra.

Livet i Indre Mongoli karakteres ved mongolernes dragt, *lelvognen* (med store hjul og små rammer) og filteltet, denne noma-

diske nationalitets bolig i århundreder. Mongolerne plejede at leve et nomadeliv, hvor de bosatte sig, hvor der var vand og græs.

I tidligere tid var græslandet tyndt befolket, der var sygdomme og mongolernes produktion af redskaber var simpel. Derfor var livet i græslandet barskt. Men nutidens Indre Mongoli viser noget helt andet.

Med gennemførelsen af reformer og Kinas åbne politik, hvor over 2 millioner mongoler har sagt farvel til et omvandrende nomadeliv tidligt i 1990'erne. De er blevet bosat i huse af sten eller træ. Filteltet er ikke længere deres mest typiske bolig. Buhe, en gammel hyrde fra Damao græslandet smiler strålende til gæsterne som han viser sit nye stenhus: "*Livet er blevet lettere. Selvfølgelig skal vi have vore huse smukt bygget.*"

Traditionelle handelsvarer er stadig populære blandt nomader.

Det traditionelle jagtmønster [Red: bue og pil] ses sjældent i regionen undtagen fritids- og sportsaktiviteter.

De bofaste hyrder har moderniseret deres primitive kvægavl, foderfremstilling og landbrugsmaskiner. Som en følge deraf, er produktionen blevet forbedret.

Buhe fortæller hvordan hans hjemby blev ramt af en vinterstorm i 1965, hvor hyrderne mistede al deres forråd. Mere end halvdelen af husdyrene i Buhes hjemby døde. Selv om hans hjemby er blevet ramt af tørke, storme og flyvesand i 3 år siden 1991, er landsbyen stadig i stand til at få rekordhøst. Der avles mere kvæg og flere får, og den årlige indkomst pr indbygger er forøget fra 600 yuan til 1.300 yuan. Nogle tjener endda helt op til 5.000 yuan. Nuomstunder har motorcykler og biler erstattet kameler og *lele*-vognen blandt Indre Mongolis nomader.

En hyrde ved navn Dongyide har sagt: "Nu er det lige så nemt at rejse til et banner (amt) eller til en by for at handle som at tage på besøg hos sin nabo. Og fjernsyn holder os underrettet om, hvad der sker i verden uden om os."

I 1996 rejste 7 hyrder fra Xilin Gol for deres egne penge til Australien for at studere kvægavl. Dette engang lukkede land åbner nu op til omverdenen.

Foruden græslandet har Indre Mongoli også 5,33 millioner hektar landbrugsjord. Hetao, Liaohe og Nenjiang er de 3 vigtigste planter, som kan sælges i Kina. For 10 år siden måtte Indre Mongoli importere 1 million tons korn. Men nu har regionen 6 år i træk givet stor høst på grund af en serie tiltag blandt andet brug af viden, skab og teknologi i landbruget, udbredt brug af øget styring. I 1996 gav kornhøsten 15,353 millioner tons. Lige nu ligger regionen som nummer 3 i hele Kina regnet i mængde korn på indbygger.

I gamle dage havde Indre Mongoli stort set ingen industri. Nu er mange industrier vokset frem og udvikler sig i stor stil. Der er tale om industri inden for jern og stål, kul, elektricitet, kemi, maskinfabrikker, fødevarer, byggemateriale, tekstiler, læder og

let industri. De udgør en vigtig del i den regionale og den nationale økonomi. Regionen kan prale med velkendte firmaer som "Baotou Jern og Stål Selskabet", en af de 5 største jern- og stålproducenter i Kina; Erduosi Gruppe er en af verdens største kashmir-producenter; og Dulad Thermal Power Plant er den største af sin art i Asien.

Indre Mongoli er rig på mineraler. Der ligger 1.400 millioner tons jern ved Bayan Obo. Regionen indeholder også 80% af verdens sjældne metaller. Regionens kulreserver på 200.000 millioner tons ligger spredt fra øst til vest. De fleste kuldepoter vil kunne udnyttes med en åben minedrift. Regionen har også store mængder af olie, naturgas, salt og alkalier. Indre Mongoli er blevet en af de vigtigste energikilder i Kina. ©

Kilde: Li Changyu [1997]: *A New Look in Inner Mongolia*. *China Pictorial*, 587:22-25 (Beijing). Oversættelse RGilbeRG.

Besøg fra Mongoliet

Dansk Mongolsk Selskab og Socialpædagogernes Landsforbund havde i april 1997 besøg fra Mongoliet. Vore mongolske gæster repræsenterede Gadebørnsprojektets samarbejdspartnere og myndigheder i Ulaanbaatar. Gæsterne var:

Tungalag, Njama (♀): forkvinde for Mongolsk Dansk Selskab, hovedansvarlig på den mongolske side for Gadebørnsprojektets forbedelse og planlægning.

dr. Otgon, Chancaljin (♀): sekretær for Mongolsk Dansk Selskab, hovedansvarlig på den mongolske side for Gadebørnsprojektets forberedelse og planlægning.

Lhamsuren (♀): ansat i Ulaanbaatar Kommunes afdeling for sociale anliggender med ansvar for arbejdet med børn og kvinder.

Uranbileg (♀): socialarbejder i National Center for Children med ansvar for gadebørn.

B. Tssetsgee (♀): socialarbejder i CUTO, den eneste døgninstitution i Ulaanbaatar for gadebørn.

Njamdavaa (♂): vicedirektør for Det mongolske Børnepoliti.

A. Dashnyam (♂): skoleinspektør på "Skole nr 70", som underviser handicap-børn. "Skole nr 70" stiller lokaler til rådighed for vort gadebørnsprojekt.

De 2 uger gæsterne var her deltog de et alsidigt program med muligheder for at besøge mange danske institutioner både i Ålborg og København. Gæsterne var vældige glade for besøget, som det fremgår af følgende breve.

Danmark - Velfærd og omsorg for folk

For kort tid siden var vi en gruppe her fra Mongoliet, der besøgte Danmark på invitation fra Dansk Mongolsk Selskab og Socialpædagogernes Landsforbund.

Uanset hvem man møder i Danmark, får man det indtryk, at når man er født i Danmark, vil Staten drage omsorg for én og gøre, hvad der muligt for den enkelte. Vi har haft lejlighed til at se, at både Staten og kommunerne udfører dette arbejde med et godt resultat.

Alligevel ser det ud til, at der findes sociale problemer som for eksempel ensomhed og mentalt handicappede børn. Men hele samfundet kæmper mod disse problemer i fællesskab takket være en velfungeende socialpolitik, der er tilrettelagt omhyggeligt, netop til disse formål. Vi har været glade

for at kunne se disse tiltag med vore egne øjne, og det vil vi gerne takke vore danske venner for.

Hvad angår venlighed og gæstfrihed, synes jeg, at danskerne ligner mongolerne. Det virker som om, de kan se gennem dig, når de taler i deres hjertelige, men lavmælte sprog. Og så må vi ikke glemme deres evne til at arbejde hårdt og professionelt.

Vi har en talemåde i Mongoliet, der lyder sådan: "*Det er bedre at se noget én gang, end at høre om det 100 gange*". Man kan også sige: "*Stol hellere på dine øjne end på dine ører*".

Tillad mig hermed at sende en hjertelig tak til alle mine venner i Dansk Mongolsk Selskab og til Socialpædagogernes Landsforbund for deres store gæstfrihed.

Jeg er sikker på, at alle i vores gruppe deler min taknemlighed.

B. Tssetsgee
lærer

Et dansk projekt starter i Mongoliet

For nylig har Dansk Mongolsk Selskab og Mongolsk Dansk Selskab afviklet et 12 dages praktikophold i Danmark. Opholdet var en del af forberedelserne til "Gadebørnsprojektet", som skal starte i Mongoliet inden for rammerne af samarbejdet mellem de to selskaber. Deltagerne var mongoler, og med i gruppen var blandt andet to socialarbejdere, en lærer, en politimand og en medarbejder fra Ulaanbaatar Kommune.

Gruppene har fået virkelig gode muligheder for at stifte bekendtskab både med den danske velfærds politik, strukturen og aktiviteterne i omsorgscentre - og også med Dansk Mongolsk Selskab. Det var en behagelig overraskelse, at vi i Danmark mødte så mange venlige, højt uddannede mennesker med et godt kendskab

til Mongoliets historie, kultur og traditioner.

Selv om en sammenligning mellem dagens Danmark og Mongoliet giver et vidt forskelligt billede, tror vi, det er muligt at kombinere Danmarks erfaringer med social velfærd og omsorg med vore egne traditioner.

Under vort ophold i Danmark havde vi lejlighed til at besøge adskillige centre for handicappede og afvigende børn, socialcentre for børn og unge, samt uddannelsesinstitutioner for pædagoger. Vi havde også lejlighed til at møde repræsentanter for Socialministeriet, Udenrigsministeriet, Socialpædagogernes Landsforbund og Dansk Mongolsk Selskab.

Vi vil hermed bringe vores hjerteligste tak til alle, som hjalp os, og som ofrede deres kostbare tid på os, og som derved gjorde dette praktikophold og møderne værdifulde for os.

En speciel tak til vore venner i Dansk Mongolsk Selskab for deres uvurderlige hjælp, hjertelighed og personlige venskab med vort land.

A. Dashnyam
Skoleinspektør

Til Dansk Mongolsk Selskab og Socialpædagogernes Landsforbund i Danmark

Kære danske venner

Vi vil gerne udtrykke vores store taknemlighed for Deres venlige modtagelse af deltagerne fra de mongolske børneorganisationer, samt - ikke mindst - at De ville dele resultater og erfaringer fra den danske velfærds politik og udvikling inden for socialområdet med dem.

Vi støtter og følger med stor opmærksomhed Deres initiativ vedrørende uddannelsen af mongolske socialarbejdere, der er beskæftiget i arbejdet med Mongoliets gadebørn. Til trods for, at situationen med hensyn til vanskelige og bortløbne børn på mange måder bliver vanskeligere, lider vi af en alvorlig mangel på uddannet personale. Vi har derfor netop i gangsat et nationalt uddannelsesystem beregnet for socialarbejdere.

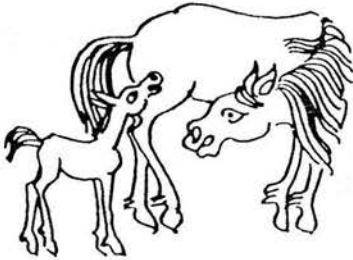
I denne forbindelse er Deres erfaringer og støtte derfor højt værdsat og nødvendige i forbindelse med yderligere forbedringer inden for dette felt.

Vi håber meget, at vort samarbejde vil udvikles yderligere inden for forskellige områder.

Med venlig hilsen

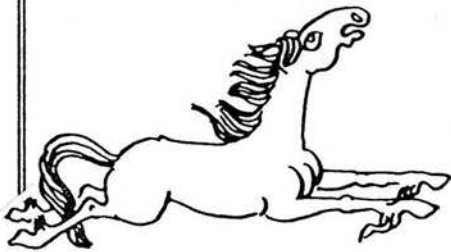
L. Tserensodnom
Formand for Mongoliets
Nationale Børnecenter

De to gode heste

Der var en gang to heste, som blev solgt til et fjerntliggende sted. Efter nogen tid begyndte de at længes tilbage til deres fødeegn. Og de besluttede sig for at løbe hjem igen. Imidlertid skete der det, at den ene blev så afkræftet på grund af alder, at den begyndte at sakke bagud. Snart efter var den ude af stand til at fortsætte. Så sagde den følgende til den yngre hest:

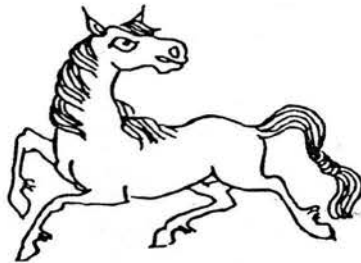
"Nå, min yngre broder, jeg ønsker dig en god rejse. Det er nu tid for din gamle broder at dø. Rejs ikke ad stier, som ikke er anerkendte veje. Nærm dig ikke noget tydeligt fredeligt. Og åbn ikke noget, som er pakket ind!" Efter disse ord, kunne den ikke fortsætte længere. Den lagde sig til at dø.

Ikke desto mindre, valgte den unge hest en øde og isolerede vej. Der fik den øje på en ubestemmelig brun genstand. Den skyndte sig i stærk trav derhen og opdagede, at det var en sæk. Den var bundet sammen foroven. Det så ud som om den indeholdt noget levende,

som bevægede sig. Den unge hest blev vældig nysgerrig efter at se, hvad der var inde i sækken. Den bandt sækken op - og ud af sækken sprang en stor, sulten ulv.

"Jeg spekulerer på, hvad det er for en hest, som har åbnet min sæk. Mens jeg jagede og var ved at æde noget kvæg, som tilhørte en rig familie, fangede ejeren mig på en hurtig hest, en lige som dig. Da han havde fanget mig, stoppede han mig i denne sæk og bandt for den. Men nu vil jeg ælde dig."

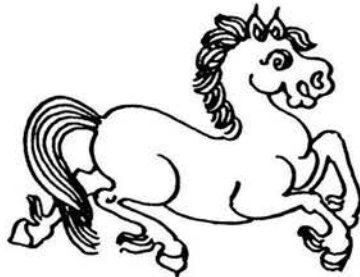

Da ulven gjorde sig klar til tage fat i hesten, udbrod en kanin, som i det samme passerede forbi:

"Hør I to, hvad er I for en slags hest og ulv?"

Så fortalte de kaninen, hvad der var hændt, og kaninen, som havde til hensigt at redde hestens liv, sagde:

"Nej, hr. Ulv, du er sådan en god fyr. Historien om, hvordan du blev fanget i denne sæk må simpelthen være løgn. På den anden side, hvis det virkelig er sandt, skal jeg, som en slags belønning, lade dig æde mig sammen med, at du æder hesten."

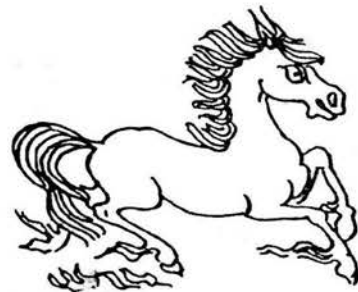

"Det er sandt. Jeg var virkelig inde i denne sæk," forsikrede ulven.

"Med al respekt, hr. Ulv, så kan jeg ikke tro på det, før jeg får set det at se med mine egne øjne," svarede kaninen.

Ulven tænkte på, hvor dejligt det ville blive at kunne æde både hesten og kaninen. Den hoppede ned i sækken igen, men da dens hoved ikke var dækket af sækken, sagde kaninen:

"Åh, dit hoved er ikke lille nok."

Derpå gemte ulven øjeblikkelig hovedet i sækken. Kaninen bandt hurtigt åbningen sammen som før. Selv om kaninen er lille af vækst, reddede den alligevel takket være sin snarrådighed hestens liv.

Hesten nåede helskindet tilbage til sin fødeegn og levede lykkeligt til sine dages ende. ☺

Kilde: Sagn oversat af Gudrun Lefmann fra "Folk Tales from Mongolia", Ulaanbaatar 1988:77.

Referat af ordinær generalforsamling Lørdag, 22. marts 1997

Generalforsamlingen foregik i Medborgerhuset på Danasvej 30, Frederiksberg. Der var 40 medlemmer tilstede. Anita Garbers blev valgt til dirigent. Forsamlingen godkendte formandens beretning og kasserens regnskab (begge trykt i Ger(21)). Kontingentet er fortsat 100 kroner pr. kalenderår. De opstillede bestyrelsesmedlemmer, suppleanter og revisor blev alle genvalgt.

På et senere møde har Dansk Mongolsk Selskabs bestyrelse konstitueret sig som følger: Rolf Gilberg (formand), Jan Koed (kasserer), Gudrun Lefmann (sekretær), bestyrelsesmedlemmer Klaus Ferdinand, Søren Haslund-Christensen, Leif Petersen med Bent Gynther og Bulgan Njama som suppleanter. Revisor er Anita Garbers.

Der var ingen forslag fra medlemmer til dagsorden.

Leif Petersen fremlagde de nyeste tiltag omkring starten på Dansk Mongolsk Selskabs "Gadebørns Projekt". Bulgan Njama er ansat som projektkoordinator og vil fra tidlig maj tilbringe de følgende 20 måneder i Ulaanbaatar. Finn Morell er ansat som pædagogisk koordinator. Han vil med familie ligeledes bo i Ulaanbaatar de næste par år. 7 af vore mongolske samarbejdspartnere vil komme på besøg i april.

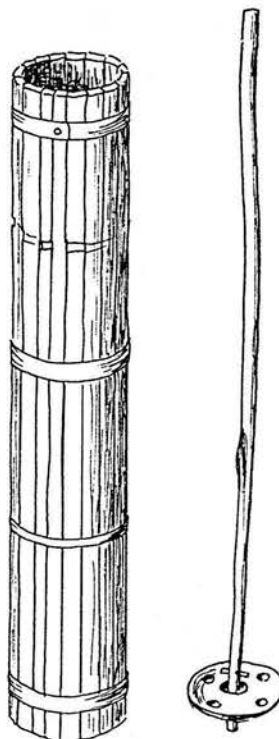
Der blev talt om muligheden for at tegne et familieskab eller faderskab som et ekstra tilskud for at fremme gadebørnsprojektet. Et familieskab vil ikke være en del af det Danida-betalte projekt, men tilskud fra medlemmerne. Når Bulgan og Finn har fået selve gadebørnsprojektet på benene, vil de undersøge muligheden for sådanne

familieskaber og medlemmerne vil blive orienteret om det i Ger. Medlemmerne kan mod betaling få tilsendt projektrapporten ved henvendelse til bestyrelsen.

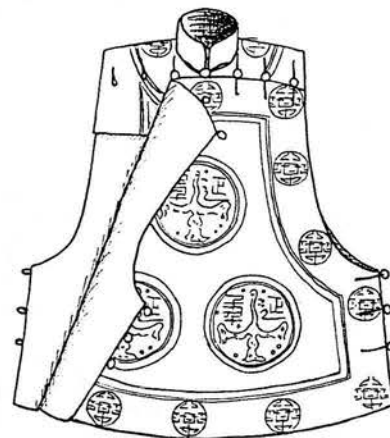
Efter generalforsamlingen viste museumsinspektør Håkan Whahlquist fra Folkens Museum i Stockholm en gammel sort/hvid film fra Sven Hedins ekspedition i 1927-1928, hvor Henning Haslund-Christensen deltog. Aftenen sluttedes af med selskabets traditionelle forårsmiddag. ☺

Kender du mongolske genstande (8): spørgsmål

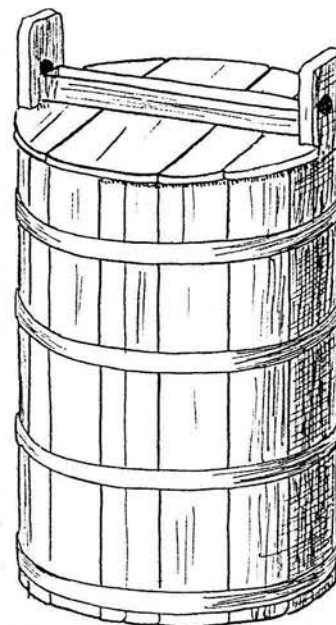
OPGAVE 21: spørgsmål
Hvad har dette redskab (R.XII-258; 85 cm høj) været brugt til?

OPGAVE 22: spørgsmål
Hvorfra stammer denne dragt (R.VII-11; 67 cm høj) været brugt til?

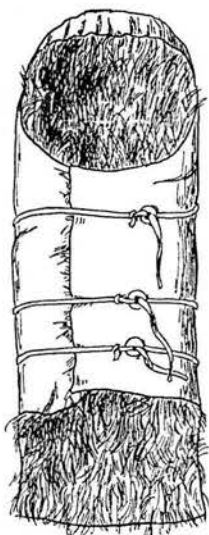
OPGAVE 23: spørgsmål
Hvad har denne beholder (R.XII-309; 60 cm høj) været brugt til?

Kender du mongolske genstande (8) - svar

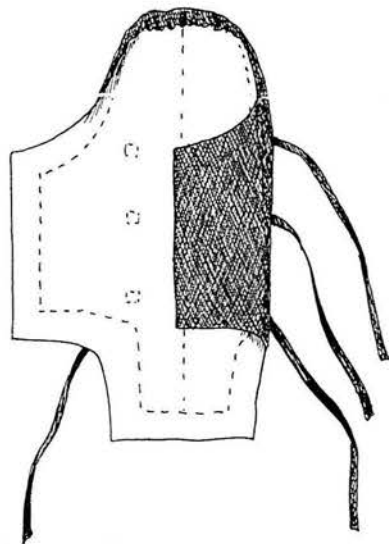
OPGAVE 18: svar.

Dette vinter barnesvøb (mantji; R.XII-244) af gedeskind blev indkøbt af Henning Haslund-Christensen i 1939 hos Chakharmongolerne lige nord for Den store kinesiske Mur.

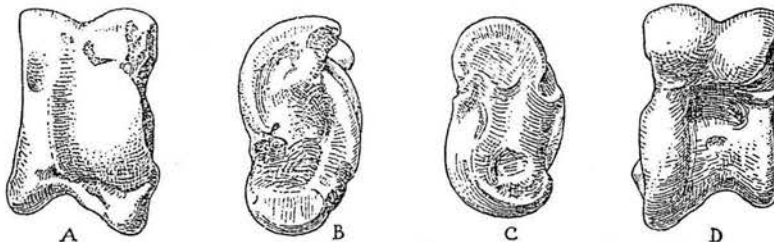

OPGAVE 19: svar.

Dette sommer barnesvøb (mantji; R.XII-245) af bomuld og filt blev indkøbt af Henning Haslund-Christensen i 1939 hos Chakharmongolerne lige nord for Den store kinesiske Mur.

OPGAVE 20: svar.

Fodrodsknoglespil

Fårets fodrodsknogler er i renset stand en pæn og nydelig lille sag, som kan bruges som terning eller spillebrik. De skal kun renses. Der er ikke behov for nogen form for bearbejdelse. Fodrodsknoglerne er lige til at gå til. Mongolerne kalder dem for "*shagha*" eller "*shagha yasun*". De er nemme at få fat på. De er blevet populære til at slå tiden ihjel med. Både børn og voksne spiller med *shagha*.

Hver af fodrodsknoglens 4 sider ser tydelig forskellige ud. Hver side har fået sit eget navn. (A) hedder får; (B) hest; (C): kamel; og (D) er ged.

Spil

Fodrodsknoglespillet hedder "Durvun Berh". Man spiller sammen fra 2 til 6 personer. På skift tager man spillets 4 knogler i sine hule hænder, ryster dem godt og smider dem på samme tid. For at kunne få point, skal man have et af de følgende kombinationer:

GRUPPE 1:

- 4 heste: Man har straks vundet.
- 4 forskellige = 8 point.
- 3 heste og 1 får = 15 point.
- 3 får og 1 hest = 25 point.
- 3 kameler og 1 ged = 15 point.
- 3 geder og 1 kamel = 15 point.

Har en spiller opnået een af disse kombinationer, kan vedkommende lægge til sit pointtal også efter gruppe 2. Hvis en spille ikke får kombinationer fra gruppe 1, må vedkommende ikke samle point efter gruppe 2.

GRUPPE 2:

- 4 får = 4 point.
- 4 geder = 4 point.
- 4 kameler = 4 point.
- 2 heste og 2 kameler = 2 point.
- 2 får og 2 geder = 2 point.
- 2 heste og 2 får = 2 point.
- 2 kameler og 2 geder = 2 point.

Den der først når til 100 point har vundet, dog giver 4 heste sejr straks. En anden variation af spillet kan være "De 13 heldige". Hver spiller kaster knogler på skift 13 gange, og den der får flest for eksempel heste har vundet. Man kan selvfølgelig også vælge et af de andre dyr til at få flest af.

NB: Tegningerne af fodrodsknoglerne er hentet fra Gösta Montell [1940]: *The Torgots of Etsin-gol. Journal of the Royal Anthropological Institute*, 70(1):90-91 (London: Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland). ©

Rolf Gilberg

Spåning

Man kan også bruge fodrodsknoglerne til at spå med. Mongolerne har tradition for, før man tager på en lang rejse, at kaste knogler for at få et preg om, hvordan det vil gå. I skemaet på denne side kan man se, hvad de forskellige kom-

inationer betyder, når knoglerne bruges til spåning.

Kilden til dette skema er en engelsk udgave fra Zhuulchin, Mongoliets Nationale Turist Organisation. Den engelske tekst bærer præg af at være behandlet af en person, som ikke til fulde hånd-

terer det engelske sprog. Dette er her oversat af en, som ikke har engelsk som modersmål. Derfor kan der forventes at være visse misforståelser i skemateksten. Den giver dog et praj om, hvordan man kan bruge 4 fodrodsknogler til at spå med. ☺

Spåning med fodrodsknogler fra får

hest	kamel	får	ged	betydning
4	4	4	4	stort held og lykke på alle måder alt vil lykkes uden vanskeligheder held på længere sigt arbejde uden held
3 3 3	1	1	1	du vil komme og gå hurtigt der vil ikke være vanskeligheder der er arbejde, som venter på at blive gjort
2 2 2 2 2 2	1 1 2	1 1 2	1 1 2	lykke god fremtid uden vanskeligheder god fremtid med medgang arbejde med medgang alt vil gå godt arbejde uden medgang og held
1 1 1 1 1 1 1 1 1	3 2 1 1 2 1	3 1 2	3 2 1 1 1	du vil få fordele lykke på langt sigt hvidt sprog mere sandhed du vil få besøg af en person, få en ting eller få nyheder arbejdet vil gå godt gode ønsker forretning uden vanskeligheder fremtiden vil blive god
	2 2 2 1 1 1	1 2 1 3 3 2 1	1 2 2 3 1 2 3	forretninger vil gå efter planen selvom du har hånd om det, bliver det vanskeligt han ved ingenting han kan fortælle det til dig, men du må bruge mere tid på dit arbejde sikkerhed for andre arbejde uden held dårlige tanker andre personer vil blive vanskeligheder er borte

KLUBAFTEN D.8/4-97**Indhold**

Dansk Mongolsk Selskab	2
Litteratur tillæg 12	2
Tibet uge	2
Samarbejde mellem Dansk Mongolsk Selskab og Mongolsk Dansk Selskab	3
Lars Møller: Skolerevolution i Mongoliet	4-8
Knud Mortensen: Dansk Støtte til reform af grundskolen i Mongoliet	9-11
Henning Haslund-Christensen: Drømmen om en bedre verden (21): Astrolog-Lamaernes Møde	12-14
Erik Isager: De danske nybyggere på Zobelsletten (Del 1)	16-19
Rolf Gilberg: Indre Mongoli provinsen uden for Muren	20-23
Li Changyu: Et nyt syn på Indre Mongoli	24-25
Besøg fra Mongoliet	26-27
De 2 gode heste (sagn)	28
Referat af ordinær generalforsamling lørdag, 22. marts 1997	29
Rolf Gilberg: Kender du mongolske genstande (8)	29-31

Citat fra Dragør-Store Magleby Rideklubs blad, Krikkenyt, maj 1997.

Mogoliet hestens land, af Gudrun Leftman.

Der bor 2,2 mio. mennesker i Mogoliet, der er 26 mio. husdyr og måske flere. Der er 15 mio. får, 5 mio. geder, 3 mio. kvæg og 3 mio. heste og 0,6 mio. kameler.

Mogoliet er siden 1989 blevet et selvstændigt land, den største del af befolkningen er fattige nomader, der lever tæt op ad deres heste og flytter med hetsene til bedre græsgrange når det er nødvendigt.

Når det er vinter i Mogoliet for hestene ikke tilskuds foder eller lignende, de må skrabe sneen væk og spise hvad de kan få fat på som redder og lignende. Den Mongolske hest har utrolig stærke hove, trods den aldrig ser en beslagsmed, hestene er ikke større end kat. 2 ponyer.

I Mongoliet er der kun 100.00 km. asfalteret vej og det er ikke meget i forhold til landets størrelse, men alligevel ligger kærne sig ud og tager sig en middagslur på vejene, og i Mogoliet jager man på ingen måde på dyrene, næs man venter pent på at de har tænkt at flytte sig, så det kan godt tage en del tid at skulle fra den ene by til den anden i Mongoliet.

Nomaderne lever udelukkende af får, de får, får 3 gange daglig, de får aldrig græsager eller frugter.

Selvom det lyder usandsynligt lever der også kameler i Syd-mongoliet.

I Mongoliet malter man hesten som var det en ko i Danmark, og så drikker de den friske hoppemælk til maden. Mongoliet er jo som tidligere nævnt hestens land, det ses også på statuerne i byerne, de forestiller nemlig alle heste.

Tamhestene bruges flittigt som transportmiddel både til at ride på og til at køre med, dog er det ikke hestene der laver det hårde og tunge opgaver nej det har man skam oksn til, for det ville være for nedværdigt for den mongolske heste og slide og slæbe.

Nomaderne bor i telte der kaldes en Ger, det er et mobilt og praktisk telt. Nomade har en lille intern joke det går ud på at når en siger at de lige vil ud og kigge på hestene betyder det at de skal tisse, og det er bare noget man bør vide når man færdes i Mongoliet.

Men en hest i Mongoliet er ikke et kæledyr kun et husdyr. Hestene står ikke på staldgang nej! De bliver bundet til tørresnore og så står de der en hel dag med sadel og det hele på, for de skal være klar til at ride på lige med det samme. I Mongoliet ride man kun på hingstene, hopperne bliver nemlig daglig malket hver anden time.

I Mogoliet laver de tove af hestenes hår, det er nogle af de stærkeste tove der findes på markedet.

Spørger man en Mongol hvilken farve de bedst kan lide, vil de helst ikke svare, men Gudrun fik til sidst lokket ud af dem at deres ynglings farve var knapstrupper hvid og grå skimmaler.

I Mongoliet bliver der afholdt et slags væddeløb, rytterne er børn helt ned til 7 år der ride 25 km. i strakt galop, turen tager ca en times tid, og er noget af en prøvelse for både hest og barn.

Børnene rider ikke med ridehelme som hjemme i Danmark, de rider med tørklæder, hvad det end så skulle hjælpe for.

I Mogoliet er der også et vildhesteresevat fuldt op med en masse hesteflokke, der hygger sig og lever deres liv i fred og harmoni med Mongoliets enestående natur.

Referat af: Gry Dandanell

